

מגילה

The following book includes:

- Tanach with Ta'amei Hamikra
  - License: Public Domain
  - Source: <http://www.tanach.us/Tanach.xml>
- The Metsudah Five Megillot, Lakewood, N.J., 2001
  - License: CC-BY
  - Source: http://primo.nli.org.il/primo_library/libweb/action/dlDisplay.do?vid=NLI&docId=NNL_ALEPH002162036
- Mishnah, ed. Romm, Vilna 1913
  - License: Public Domain
  - Source: http://primo.nli.org.il/primo_library/libweb/action/dlDisplay.do?vid=NLI&docId=NNL_ALEPH001741739
- On Your Way
  - License: Public Domain
  - Source: <http://mobile.tora.ws/>
- Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp
  - License: CC-BY
  - Source: <http://learn.conservativeyeshiva.org/mishnah/>
- Senlake edition 2019 based on Ben Yehoyada, Jerusalem, 1897
  - License: CC0
  - Source: http://beta.nli.org.il/he/books/NNL_ALEPH001933802/NLI1

It was retrieved from Sefaria on April 30, 2023 (ט' באייר ה'תשפ"ג). It was typeset and formatted by Ktavi.

תוכן העניינים

14	פרק י	2	אסתר
		2	פרק א
16	משנה מגילה	4	פרק ב
16	פרק א	6	פרק ג
28	פרק ב	7	פרק ד
35	פרק ג	8	פרק ה
42	פרק ד	9	פרק ו
		10	פרק ז
54	בן יהוידע על מגילה	11	פרק ח
54	פרק ב הקורא למפרע	12	פרק ט

אסתר

פרק א

ויקצף המלך מאד ונחמתו בערה בו: (יג) ויאמר המלך לחכמים ידעי העתים כי־כן דבר המלך לפני כלי־דעי דת ודיו: (יד) והקרב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש מרס מרסנא ממוכן שבעת שרי ו פרס ומדי ראי פני המלך הישכים ראשנה במלכות: (טו) כדת מה־לעשות במלכה ונשתי על ו אשר לא־עשתה את־מאמר המלך אֲחֻשְׁרוּשׁ ביד הסריסים: (ס) (טז) ויאמר מומכן [מומכן] לפני המלך והשרים לא על־המלך לבדו ענותה ונשתי המלכה כי על־כל־השרים ועל־כל־העמים אשר בכל־מדינות המלך אֲחֻשְׁרוּשׁ: (יז) כי־יצא דבר־המלכה על־כל־הנשים להבנות בעליהן בעיניהן באמנם המלך אֲחֻשְׁרוּשׁ אמר להביא את־נשתי המלכה לפניו ולא־באה: (יח) והיום הזה תאמרנה ו שרות פרס־ומדי אשר שמעו את־דבר המלכה לכל שרי המלך וכן בציון וקצף: (יט) אם־על־המלך טוב יצא דבר־מלכות מלפניו ויכתב בדת פרס־ומדי ולא יעבור אשר לא־תבוא ונשתי לפני המלך אֲחֻשְׁרוּשׁ ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה: (כ) ונשמע פתגם המלך אשר־יעשה בכל־מלכותו כי רבה היא וכל־הנשים יתנו יקר לבעליהן למגדול ועד־קטן: (כא) וייטב הדבר בעיני המלך והשרים ויעש המלך כדבר ממוכן: (כב) וישלח ספרים אל־כל־מדינות המלך אל־מדינה ומדינה ככתבה ואל־עם ועם כלשונן להיות כלי־איש שגר בביתו ומדבר כלשון עמו:

(א) ויהי בימי אֲחֻשְׁרוּשׁ הוא אֲחֻשְׁרוּשׁ המלך מהדו ועד־פֹּיֶשׁ שבע ועשרים ומאה מדינה: (ב) בימים ההם כשכתב המלך אֲחֻשְׁרוּשׁ על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה: (ג) בשנת שלוש למלכו עשה משתה לכל־שריו ועבדיו תיל ו פרס ומדי הפרתמים ושרי המדינות לפניו: (ד) בהראתו את־עֶשֶׂר כבוד מלכותו ואת־יָקָר תפארת גדולתו ימים רבים שמונים ומאת וזם: (ה) ובמלואת ו הזים האלה עשה המלך לכל־העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד־קטן משתה שבעת ימים בחצר גגת ביתו המלך: (ו) חור ו פרס ותכלת אחוז בסבלי־בויז וארמון על־גלילי כסף ועמודי שש משות ו זקב וכסף על רצפת בהט־נשש וגר וסחרת: (ז) והשקות בכלי זקב וכלים מפלים שונים וגיו מלכות רב כינ המלך: (ח) והשמתה כדת אין אגס כי־כן ו יסד המלך על כל־רב ביתו לעשות כרצון איש־נאיש: (ט) גם ונשתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות אשר למלך אֲחֻשְׁרוּשׁ: (ס) (י) ביום השביעי כטוב לבי־המלך בגיו אמר למהומן בזהא חרבוֹנָא בגתא ואבגתא ותר וכרס שבעת הסריסים המשרתים את־פני המלך אֲחֻשְׁרוּשׁ: (יא) להביא את־נשתי המלכה לפני המלך בבית מלכות להראות העמים והשרים את־נפיה כי־טובת מראה היא: (יב) ותמאן המלכה ונשתי לבוא בדבר המלך אשר בגד הסריסים

בנות ישראל ועושה בהן מלאכה בשבת, נגזר עליה שתפסוט ערמה בשבת:
כי כן דבר המלך. כי כן מנהג המלך בכל משפט לשום את הדבר "לפני כל יודעי דת ודיו":
והקרב אליו. לערוך דבריו לפניהם. אלו הם: כרשנא שתר, וגו':
כדת מה לעשות. מוסב על "ויאמר המלך לחכמים":

ענותה. לשון עון:
כי יצא דבר המלכה על כל הנשים. זה שבזתה את המלך על כל הנשים להבנות אף הן את בעליהן:
תאמרנה שרות פרס ומדי וגו'. לכל שרי המלך את הדבר הזה. ושרי זה מקרא קצר:
דבר מלכות. גזרת מלכות של נקמה שצוה להרגה:
ומדבר כלשון עמו. כופה את אשתו ללמד את לשונו
אם היא בת לשון אחר:

ויהי בימי אֲחֻשְׁרוּשׁ. מלך פרס היה, שמלך תחת כורש לסוף שבעים שנה של גלות בבל:
כשכתב המלך אֲחֻשְׁרוּשׁ, וגו'. כשנחתמים המלכות בקדו. ורבותינו פרשוהו בענין אחר במסכת מגילה: הפרתמים. שלטונים בלשון פרס:
ימים רבים. עשה להם משתה:
גגת. מקום גרועני וירקות:
חור כרס ותכלת. מיני בגדים צבעונים פרס להם למצעות:
והשקות בכלי זקב. כמו ולהשקות:
כדת. לפי שיש סעודות שכוּפִין את המסבין לשותות כלי גדול, ויש שאינו יכול לשתותו כי אם בקשי, אָבֵל באן: "אין אונס":
ביום השביעי. רבותינו אמרו: שבת היה:
ותמאן המלכה ונשתי. רבותינו אמרו: לפי שפרקה בה צרעת כדי שתמאן ותהרג. לפי שהיתה מפשטת

פרק ב

אסתר ומה־עשה בה: (יב) ובהגיע תר־נערה ונערה לבוא ו אל־המלך אֲשֶׁשְׁנוּשׁ מִקֵּץ הַיּוֹת לֵה כָּדָת הַנָּשִׁים שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּי בֹן יִמְלֹא יָמֵי מְרוּקֵהוּ שָׁשָׂה חֳדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמֶּלֶךְ וְשָׁשָׂה חֳדָשִׁים בְּבִשְׂמִים וּבִתְמָרוֹקֵי הַנָּשִׁים: (יג) וּבִזְהָ הַנְּעָרָה בָּאָה אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל־אֲשֶׁר תֹּאמַר יָמֶנּוּ לָהּ לְבֹא עִמָּה מִבֵּית הַנָּשִׁים עַד־בֵּית אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים שְׁנֵי אֶל־יָד שְׁעָשְׂגֹן סְרִיס הַמֶּלֶךְ שֶׁמֶר הַפִּלְגָּשִׁים לֹא־תִבְּאוּ עוֹד אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי אִם־חֲפִץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרָאָה בָּשֵׂם: (טו) וּבִהְגִּיעַ ת־ר־אֶסְתֵּר בַּת־אֲבִיתָיִל יָד מֶרְצֵי אֲשֶׁר לִקְחָלֹו לָבֹת לְבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דָּבָר כִּי אִם אֶת־אֲשֶׁר יֹאמַר הֵגִי סְרִיס־הַמֶּלֶךְ שֶׁמֶר הַנָּשִׁים וְתָהִי אֶסְתֵּר נִשְׂאֵת לֹן בְּעֵינֵי כָל־רָאִיָּה: (טז) וּתְלַקַּח אֶסְתֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁשְׁנוּשׁ אֶל־בֵּית מְלִכּוּתוֹ בַּחֲדָשׁ הָעֲשִׂירִי הוּא־חֹדֶשׁ טֵבֵת בִּשְׁנַת־שִׁבְעָה לְמַלְכוּתוֹ: (יז) וַנֹּאֲכֵב הַמֶּלֶךְ אֶת־אֶסְתֵּר מִכָּל־הַנָּשִׁים וַתִּשְׂאֵתֶנּוּ וַתְּחַסֵּד לִפְנֵי מִכָּל־הַבְּתוּלֹת וַיִּשָּׂם בְּתֶרֶם־מַלְכוּת בְּרֹאשָׁה וַיִּמְלִיכָהּ תַּחַת וְשִׁמִּי: (יח) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֶּה גָדוֹל לְכָל־שָׂרָיו וְעַבְדָּיו אֶת מִשְׁתֶּה אֶסְתֵּר וַהֲנִיחָהּ לְמַדִּינוֹת עֲשֵׂה וַיִּתֵּן מִשְׂאֵת כִּיד הַמֶּלֶךְ: (יט) וּבִהְבָּקֵץ בַּתּוֹלֹת שְׁגִית וּמֶרְצֵי יֵשֵׁב בְּשַׁע־הַמֶּלֶךְ: (כ) אֵין אֶסְתֵּר מַגִּדַת מוֹלְדֹתָהּ וְאֶת־עִמָּה בְּאֲשֶׁר צָנָה עָלֶיהָ מֶרְצֵי וְאֶת־מֵאֶמֶר מֶרְצֵי אֶסְתֵּר עֲשֵׂה בְּאֲשֶׁר הִנִּיחָהּ בְּאֶמְנָה אֶתָּה: (כא) בְּיָמִים הֵם וּמֶרְצֵי יֵשֵׁב בְּשַׁע־הַמֶּלֶךְ

(א) אסתר הדבקים האלה כשֶׁד חֲמַת הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁשְׁנוּשׁ זָכַר אֶת־וְשָׁתִׁל וְאֶת אֲשֶׁר־עָשָׂתָה וְאֶת אֲשֶׁר־נִגְזַר עָלֶיהָ: (ב) וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי־הַמֶּלֶךְ מִשְׁרָתֵינוּ וְיִבְקְשׁוּ לְמֶלֶךְ נַעֲרוֹת בַּתּוֹלֹת טוֹבוֹת מִרָאָה: (ג) וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים בְּכָל־מְדִינוֹת מַלְכוּתוֹ וַיִּקְבְּצוּ אֶת־כָּל־נַעֲרֹת־הַבְּתוּלָה טוֹבוֹת מִרָאָה אֶל־שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים אֶל־יָד הַגָּא סְרִיס הַמֶּלֶךְ שֶׁמֶר הַנָּשִׁים וַנִּתְּנוּ תִּמְרוּקֵיהֶן: (ד) וַהֲנַעֲרָה אֲשֶׁר תִּיטֵב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ תַּחַת וְשִׁמִּי וַיִּיטֵב הַדְּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וַנַּעַשׂ כֵּן: (ו) (ה) אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה וּשְׁמוֹ מֶרְצֵי בֶן יָאִיר בֶּן־שִׁמְעִי בֶן־קִישׁ אִישׁ יִמִּינִי: (ו) אֲשֶׁר הִגִּילָה מִירוּשָׁלַיִם עִם־הַגִּלָּה אֲשֶׁר הִגִּילָה עִם וְכַנְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֲשֶׁר הִגִּילָה נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל: (ז) וַהֲיֵי אִמֹן אֶת־הַדֹּסָה הִיא אֶסְתֵּר בַּת־דָּדּוּ כִּי צִוָּה לָהּ אָב וְאִם וַהֲנַעֲרָה יַת־תֹּאֵר וְטוֹבָת מִרָאָה וּבְמֹת אֲבִיהָ וְאִמָּה לִקְחָהּ מֶרְצֵי לֹו לָבֹת: (ח) וַהֲיֵי בַּשְּׁמַע דְּבֶרֶם־הַמֶּלֶךְ וַחֲלוֹ וּבִהְבָּקֵץ נַעֲרוֹת רַבּוֹת אֶל־שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה אֶל־יָד הֵגִי וּתְלַקַּח אֶסְתֵּר אֶל־בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶל־יָד הֵגִי שֶׁמֶר הַנָּשִׁים: (ט) וַתִּיטֵב הַנְּעָרָה בְּעֵינֶיהָ וַתִּשְׂאֵת חֲסֵד לִפְנֵי וַיְבַהֵל אֶת־תִּמְרוּקֵיהָ וְאֶת־מְנוּחָהּ לָתֵת לָהּ וְאֶת שִׁבְעָה הַנְּעָרוֹת הָרָאיוֹת לְתַת־לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁגָּה וְאֶת־נַעֲרוֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית הַנָּשִׁים: (י) לֹא־הִגִּידָה אֶסְתֵּר אֶת־עִמָּה וְאֶת־מוֹלְדֹתָהּ כִּי מֶרְצֵי צָנָה עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא־תִגִּיד: (יא) וּבְכָל־יוֹם וַיּוֹם מֶרְצֵי מִתְּלַחֵל לִפְנֵי חֲצָר בֵּית־הַנָּשִׁים לַעֲשֹׂת אֶת־שְׁלֹום

וְהָ אֶלָּא לְסִמּוֹן עָלָיו לְהַלָּסֵם עִם וְהִי: וְכֵן מֶרְצֵי אָמַר: "לֹא אֶרַע לְצַדִּיקָתָהּ זֹו שֶׁתִּלְקַח לְמִשְׁכָּב נָכְרִי אֶלָּא שְׁעֵתִידָה לְקוֹם לְהוֹשִׁיעַ לְיִשְׂרָאֵל": לִפְקֹד, הָיָה מְסוֹר לַעֲשֹׂת מַה יִּהְיֶה כְּסוּפָה: תִּר. זְמָן: כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר. כָּל שְׁחֹק וּמִינֵי זָמַר: אֶל בֵּית הַנָּשִׁים שְׁנֵי. הַשָּׁנִי: בַּחֲדָשׁ הָעֲשִׂירִי. עַת צָנָה שֶׁהַגּוֹף נִתְּנָה מִן הַגּוֹף. זְמָן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ עַת צָנָה כְּדִי לְסַבָּךְ עָלָיו: מִכָּל הַנָּשִׁים. הַבְּעוּלוֹת, שְׂאֹף נָשִׁים הַבְּעוּלוֹת קִבֵּץ: וַהֲנִיחָהּ לְמַדִּינוֹת עֲשֵׂה. לְכַבּוֹדָהּ הַנִּיחַ לָהֶם מִן הַמַּס שְׁעָלֵיהֶם: אֵין אֶסְתֵּר מַגִּדַת מוֹלְדֹתָהּ. לִפִּי שֶׁמֶרְצֵי יוֹשֵׁב בְּשַׁע הַמֶּלֶךְ, הַמְּנֹרָה וְהַמְּרָמָה עַל פֶּה: לְשֵׁלֶם יָד. לְהַשְׁקוֹתוֹ סֵם הַמָּוֶת:

זָכַר אֶת וְשִׁמִּי. אֶת יָפִיָּה וַנַּעֲצֹב: וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים. לִפִּי שֶׁכָּל פְּקִיד וּפְקִיד וְדוֹעוֹת לֹו נָשִׁים הַנְּפֹת שְׁבַמְדִּינוֹת: אִישׁ יְהוּדִי. עַל שְׁגָלָה עִם גִּלּוֹת יְהוּדָה. כָּל אוֹתָן שְׁגָלוּ עִם מַלְכִּי יְהוּדָה הִיוּ קְרוּיִים "יְהוּדִים" בֵּין הַגּוֹיִם, וְאִפִּילוּ מִשְׁכָּב אֶחָד הֵם: לֹו לָבֹת. רְבוּתֵנוּ פָּרְשׁוּ "לְבֵית", לְאִשָּׁה: וַיְבַהֵל אֶת תִּמְרוּקֵיהָ. וַיְרִיז וּמִמֶּסֶר בְּשָׁלָה, מִשָּׁל כָּלִן: אֲשֶׁר לֹא תִגִּיד. כְּדִי שִׁיאֲמָרוּ שֶׁהִיא מִשְׁפָּחָה בְּזוּיָה וְיִשְׁלַחוּהָ, שֶׁאִם יִדְעוּ שֶׁהִיא מִשְׁפָּחָה שְׂאֹל הַמֶּלֶךְ הִיוּ מְחִיזִיקִים בָּהּ: וְהִיא יַעֲשֵׂה בָּהּ. זֶה אֶחָד מִשְׁנֵי צְדִיקִים שֶׁנִּשְׁמוּ לָהֶם רִמּוֹ יְשׁוּעָה: דָּוִד וּמֶרְצֵי. דָּוִד, שְׁנֶאֱמַר "גַּם אֶת הָאָרִי גַם אֶת הַדּוֹב הִכָּה עַבְדְּךָ". אָמַר: "לֹא כָּא לְיָדִי דָבָר

קצוּרָ בְּגִתּוֹ וְתָרַשׁ שְׁגִי-סְרִיטֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי הַסֹּף
וַיִּבְקֶשׁוּ לְשַׁלֵּחַ יָד בַּמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרִשׁ: (כב) וַיִּנָּדַע
הַדָּבָר לְמַרְדֳּכָי וַיִּגֵּד לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר
לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מְרֹדֳכָי: (כג) וַיִּבְקֶשׁ הַדָּבָר וַיִּמְצָא
וַיִּתְּלוּ שְׁגִיָּהֶם עַל-עֵץ וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: (פ)

וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים. הַטּוֹבָה שֶׁעָשָׂה מְרֹדֳכָי
לַמֶּלֶךְ:

וַיִּנָּדַע הַדָּבָר לְמַרְדֳּכָי. שֶׁהָיוּ מְסַפְּרִים דְּבָרֵיהֶם לִפְנֵיו
בְּלִשׁוֹן טוֹרְסִי, וְאִין יוֹדְעִים שֶׁהִנֵּה מְרֹדֳכָי מְכִיר
בְּשָׁבָעִים לְשׁוֹנוֹת שֶׁהִנֵּה מִיּוֹשֶׁבִי לְשִׁפְתַּת הַגְּזִית:

פרק ג

על וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָּבָה וְעַם וְעַם כִּלְשׁוֹנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲחֻשְׁוֹרֹשׁ נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּטַבְעַת הַמֶּלֶךְ: (יג) וְנִשְׁלֹחַ סְפָרִים בֵּינָהּ הָרָצִים אֶל־כָּל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לְהָרַג וּלְאַבֵּד אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים מִנֶּעַר וְעַד־זָקֵן טָף וְנָשִׁים בָּנִים אֶחָד בְּשִׁלּוּשָׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אָדָר וּשְׁלָלָם לְבֹז: (יד) פֶּתְשָׁנוּ הַכְּתָב לַהֲגִתָּהּ דָּת בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה גְלוּי לְכָל־הָעַמִּים לִהְיוֹת עֲתִידִים לְיוֹם הַגָּה: (טו) הָרָצִים יָצְאוּ דְחוּפִים בְּדָבָר הַמֶּלֶךְ וְהָדָת נִתְּנָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ וְהָמֶן יָשְׁבוּ לִישְׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוֹשֶׁן נְבֹכָדָה: (פ)

(א) אַחֵר | הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדְּלָה הַמֶּלֶךְ אֲחֻשְׁוֹרֹשׁ אֶת־הֶמֶן בְּר־הַמַּגֶּתֶת הָאֶנְגִי וְנִשְׁאָהוּ וְנִשְׁם אֶת־כֶּסֶּאֱו מַעַל כָּל־הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אָתּוֹ: (ב) וְכָל־עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ פָּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לַהֶמֶן כִּי־בָּן צִוְּהִילוֹ הַמֶּלֶךְ וּמֶרְדֵּכִי לֹא יָבֹרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה: (ג) וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ לְמֶרְדֵּכִי מִדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ: (ד) וַיְהִי בִּאֵמָרם [כְּאַמְרָם] אֵלָיו יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם וַיִּגִּידוּ לַהֶמֶן לְרֹאוֹת הַעֲמָדוֹ דְּבָרֵי מֶרְדֵּכִי כִי־הִגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר־הוּא יְהוּדִי: (ה) וַיֵּרָא הֶמֶן כִּי־אֵין מֶרְדֵּכִי כֹרַע וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיִּמְלֵא הֶמֶן חֲמָה: (ו) וַיָּבֹז בְּעֵינָיו לִישְׁלַח יָד בְּמֶרְדֵּכִי לְבַדּוֹ כִּי־הִגִּידוּ לוֹ אֶת־עַם מֶרְדֵּכִי וַיִּבְקֹשׁ הֶמֶן לְהַשְׁמִיד אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מְלָכוֹת אֲחֻשְׁוֹרֹשׁ עִם מֶרְדֵּכִי: (ז) בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא־חֹדֶשׁ נִסָּן בִּשְׁנַת שְׁתֵּים עָשָׂר לַמֶּלֶךְ אֲחֻשְׁוֹרֹשׁ הִפִּיל פֹּהַר הוּא הַגּוֹרֵל לִפְנֵי הֶמֶן מִיּוֹם | לְיוֹם וּמִחֹדֶשׁ לַחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אָדָר: (ס) (ח) וַיֹּאמֶר הֶמֶן לַמֶּלֶךְ אֲחֻשְׁוֹרֹשׁ יִשְׁנֵנו עַם־אֶחָד מִפְּזָר וּמִפְּרָל בֵּין הָעַמִּים בְּכָל מְדִינֹת מַלְכוּתָהּ וְדַחֲמִיָּם שְׁנוֹת מִכָּל־עַם וְאֶת־דַּחֲמֵי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עוֹשִׂים וְלַמֶּלֶךְ אֵין־שׁוֹנָה לְהַנִּיחָם: (ט) אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יִפְתָּב לְאַבְדָּם וְעַשְׂוֹת אֱלֹפִים כַּכֶּסֶף אֲשֶׁקוּל עַל־יְדֵי עַשִׂי הַמֶּלֶאכָה לְהָבִיא אֶל־אֶנְגִי הַמֶּלֶךְ: (י) וַיִּסֵּר הַמֶּלֶךְ אֶת־טַבְעָתוֹ מִעַל יְדוֹ וַיִּתְּנָהּ לַהֶמֶן בְּר־הַמַּגֶּתֶת הָאֶנְגִי צָרַר הַיְּהוּדִים: (יא) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַהֶמֶן הַכֶּסֶף נָתַן לָהּ וְהָעַם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ: (יב) וַיִּקְרָא סִפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשִׁלּוּשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ וַיִּפְתָּב בְּכָל־אֲשֶׁר־צָנָה הֶמֶן אֵל אֲשִׁשְׁדֶּרְפָּנִי־הַמֶּלֶךְ וְאֶל־הַפָּחוֹת אֲשֶׁר | עַל־מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל־שָׂרֵי

וַיִּסֵּר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבְעָתוֹ. הוּא מִתֵּן כָּל דָּבָר גְּדוֹל שִׁישְׁאָלוּ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ, לִהְיוֹת מִי שֶׁהִטְבַּעַת בְּיָדוֹ שְׁלִיט בְּכָל דָּבָר הַמֶּלֶךְ: וַיְהִי וְנִשְׁלַחִים אִישׁטֶרֶא־אִישׁ טֶרֶמִי־שׁ בִּלְעִי. וְהוּא מִגִּזְרֵת "אִם גִּלְחֹם גִּלְחֹם" גִּלְחֹם, "הַנְּגִלָה גִּלְיָתִי" נְגִלָה, "נִדְמָה נְדִמִיתִי": נְדָמָה: פֶּתְשָׁנוּ. לְשׁוֹן אֶרֶמִי פֶתְשָׁנוּ סְפוּר הַכְּתָב דְּרִישׁמֵאנִיט בְּלְעִי: וְהָדָת נִתְּנָה בְּשׁוֹשֶׁן. מִקוֹם שֶׁהִיָּה הַמֶּלֶךְ שָׁם נִתְּן הַחֶק בּוֹ בְּיוֹם, לִהְיוֹת עֲתִידִים לְיוֹם י"ג לַחֹדֶשׁ אָדָר. לְכֹה,

אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. שְׁנִבְרָאֵת רְפוּאָה זֹו לִהְיוֹת לְתַשׁוּעָה לִישְׁרָאֵל: פָּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים. שְׁעָשָׂה עֲצָמוֹ אֱלֹהִים, לְפִיכָהּ, וּמֶרְדֵּכִי לֹא יָבֹרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה: הַעֲמָדוֹ דְּבָרֵי מֶרְדֵּכִי. הָאוֹמֵר שְׁלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה עוֹלָמִית, כִּי הוּא יְהוּדִי, הַזּוֹהֵר עַל עֲבֹדֹת אֱלִילִים: הִפִּיל פֹּהַר. הִפִּיל מִי שֶׁהִפִּיל, וְלֹא פִירַשׁ מִי. וּמִקְרָא קֶצֶר הוּא: וְאֵת דְּמֵי הַמֶּלֶךְ. לְמַת מִס לַעֲבֹדֹת הַמֶּלֶךְ: יִפְתָּב לְאַבְדָּם. יִפְתָּב סְפָרִים לְשַׁלֵּחַ לְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת לְאַבְדָּם:

פרק ד

ומי יודע אם-לעת כזאת הגעת למלכות: (טו)
ותאמר אסתר להשיב אל-מרדכי: (טז) לך פנול
את-פל-היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי
ואל-תאכלו ואל-תשמו שלשת ימים לילה ויום
גם-אני ונערתי אצום בן ובת אבוא אל-המלך
אשר לא-כדת וכאשר אבדתי אבדתי: (יז) ויעבר
מרדכי ונעש ככל אשר-צוהה עליו אסתר: (יח)

(א) ומרדכי ידע את-פל-אשר נעשה ויקרע מרדכי
את-בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק
ועקה גדלה ומרה: (ב) ויבוא עד לפני שער-המלך
כי אין לבוא אל-שער המלך בלבוש שק: (ג)
ובכל-מדינה ומדינה מקום אשר דבר-המלך ונתן
מליע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק
ואפר יצע לרבים: (ד) ויתבואנה נערות מאד ותשלח
וסריסיה ויגידו לה ותתחלתל המלכה מאד ותשלח
בגדים להלביש את-מרדכי ולהסיר שקו מעליו
ולא קבל: (ה) ותקרא אסתר להלך מסריסיה המלך
אשר העמיד לפניה ותצוהו על-מרדכי לבעת
מה-ה ועל-מה-ה: (ו) ויצא הלך אל-מרדכי
אל-רחוב העיר אשר לפני שער-המלך: (ז)
ויגידו מרדכי את פל-אשר קרהו ואת פרשת
הפסך אשר אמר המן לישקול על-גג המלך
ביהודיים [ביהודים] לאבדם: (ח) ואת-פתשגו
כתב-הדת אשר-נתן בשושן להשמידם נתן לו
להראות את-אסתר ולהגיד לה ולצוות עליה לבוא
אל-המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על-עמה:
(ט) ויבוא הלך ונגד לאסתר את דברי מרדכי:
(י) ותאמר אסתר להלך ותצוהו אל-מרדכי: (יא)
פל-עבדי המלך ועם-מדינות המלך יודעים אשר
פל-איש ואשה אשר יבוא אל-המלך אל-הקצר
הפנימית אשר לא-יקרא אמת דתו להמית לבד
מאשר וישיטלו המלך את-שרביט הזהב ונתנה
ואני לא נקראתי לבוא אל-המלך זה שלוש יום:
(יב) ויגידו למרדכי את דברי אסתר: (יג)
ונאמר מרדכי להשיב אל-אסתר אל-תדמי בנפשך
להמלט בית-המלך מכל-היהודים: (יד) כי
אם-התקשר תחריש בעת הזאת רחוק והצלה נעמוד
ליהודים ממקום אחר ואת ויבית-אכיד תאבדו

לסכן את עצמו עכשיו על הספק לבא אל המלך שלא
ברשות:

ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות. ומי יודע אם
יחפץ בך המלך לשנה הבאה שהוא זמן ההרגה:
אשר לא כדת. שאין דת לפגם אשר לא יקרא.
ומדרש אגדה: "אשר לא כדת" שעד עתה באנס
ועכשיו ברצון:

ויעבר מרדכי. על דת, להתענות ביום טוב ראשון
של פסח, שהתענה י"ד בניסן וט"ו וט"ז, שהרי ביום
י"ג נכתבו הספרים:

ומרדכי ידע. בעל החלום אמר לו שהסכימו
העלונים על כך לפי שהשתחוו לצלם בימי
נבוכדנצר ושהקנו מסעות אשורורש:
כי אין לבוא. אין דרך ארץ לבוא אל שער המלך
בלבוש שק:
דבר המלך ונתן. כשהשליחים נושאי הספרים
עוברים שם נתנה הדת בעיר:
פרשת הפסך. פרוש הפסך:

אל תדמי בנפשך. אל תחשבי, כמו "והנה כאשר
דמיתי". "אל תדמי בנפשך": "אל תהי סבורה
להמלט ביום ההרגה בבית המלך, שאין את רוצה

פרק ה

ובא-עם-המלך אל המשתה שָׁמַם וַיִּטֵּב הַדְּבָר
לפְנֵי הֶמֶן וַיַּעַשׂ הָעֵץ: (פ)

(א) וַיְהִי | בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׂ אֶסְתֵּר מְלָכוּת
וַתַּעֲמִד בַּחֲצַר בֵּית-הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ
וַתִּשָּׁב עַל-כִּסֵּא מְלָכוּתוֹ בְּבֵית הַמְּלָכוּת
נֹכַח פֶּתַח הַבָּיִת: (ב) וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ
אֶת-אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עֹמֶדֶת בַּחֲצַר נִשְׁאַה חֹן בְּעֵינָיו
וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת-שַׂרְבִּיט הַזֶּהָב אֲשֶׁר
בְּיָדוֹ וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר וַתִּגַּע בְּרֹאשׁ הַשַּׂרְבִּיט: (ג) וַיֹּאמֶר
לָהּ הַמֶּלֶךְ מִהֲלֹךְ מִהֲלֹךְ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה
וַיִּמַּה-בְּקֻשְׁתּוֹ עַד-חֲצֵי הַמְּלָכוּת וַיִּגְמְלוּ לָהּ: (ד)
וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אֶם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהֶמֶן
הַיּוֹם אֶל-הַמְּשֻׁתָּה אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי לוֹ: (ה) וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ מִהֲרוּ אֶת-הֶמֶן לַעֲשׂוֹת אֶת-דְּבַר אֶסְתֵּר וַיָּבֹא
הַמֶּלֶךְ וְהֶמֶן אֶל-הַמְּשֻׁתָּה אֲשֶׁר-עָשְׂתָה אֶסְתֵּר: (ו)
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר בְּמִשְׁתָּה הַזֶּה מִה-שְּׂאֵלְתָּ
וַיִּגְמְלוּ לָהּ וַיִּמַּה-בְּקֻשְׁתּוֹ עַד-חֲצֵי הַמְּלָכוּת וַתַּעַשׂ:
(ז) וַתַּעַן אֶסְתֵּר וַתֹּאמֶר שְׂאֵלְתִּי וּבְקֻשְׁתִּי: (ח)
אֶם-מִצְאֵתִי חֹן בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב
לִמַּח אֶת-שְׂאֵלְתִּי לַעֲשׂוֹת אֶת-בְּקֻשְׁתִּי יָבוֹא הַמֶּלֶךְ
וְהֶמֶן אֶל-הַמְּשֻׁתָּה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לָהֶם וַתִּחַר אֶעֱשֶׂה
כְּדָבָר הַמֶּלֶךְ: (ט) וַיֵּצֵא הֶמֶן בַּיּוֹם הַהוּא שְׁמָם
וְטוֹב לֵב וּכְרֹאוֹת הֶמֶן אֶת-מֶרְדֳּכָי בִּשְׁעַר הַמֶּלֶךְ
וְלֹא-קָם וְלֹא-נָע מִמֶּנּוּ וַיִּמָּלֵא הֶמֶן עַל-מֶרְדֳּכָי חֲמָה:
(י) וַיִּתְאַפֵּק הֶמֶן וַיָּבוֹא אֶל-בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּבְרָא
אֶת-אֲהֶבָיו וְאֶת-יִגְרֹשׁ אֲשֶׁתּוֹ: (יא) וַיִּסְפֹּר לָהֶם
הֶמֶן אֶת-כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְרַב בְּגָיו וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר אֵדָּלוּ
הַמֶּלֶךְ וְאֵת אֲשֶׁר נִשְׁאָו עַל-הַשָּׂרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ:
(יב) וַיֹּאמֶר הֶמֶן אַף לֹא-הִבִּיאָה אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה
עִם-הַמֶּלֶךְ אֶל-הַמְּשֻׁתָּה אֲשֶׁר-עָשְׂתָה כִּי אֶם-אוֹתִי
וְגַם-לִמְתָּר אֲנִי קְרוֹאִילָה עִם-הַמֶּלֶךְ: (יג) וְכָל-יְמֵי
אֵינְנו שְׂנוֹה לִי בְּכָל-עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה אֶת-מֶרְדֳּכָי
הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בִּשְׁעַר הַמֶּלֶךְ: (יד) וַתֹּאמֶר לוֹ
יִגְרֹשׁ אֲשֶׁתּוֹ וְכָל-אֲהָבָיו יַעֲשׂוּ-עֵץ גָּבֹה חֲמִשִּׁים
אַמָּה וּבְכֹר | אֶמֶר לְמַלְךְ וַיִּתְּלוּ אֶת-מֶרְדֳּכָי עָלֶיו

יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהֶמֶן. רְבוּתֵינוּ אֶמְרוּ טַעֲמִים הִרְבָּה
בְּדָבָר: מֶה רָאִתָּה אֶסְתֵּר שִׁזְמְנָה אֶת הֶמֶן כְּדִי לִקְנֹאוֹ
בְּמֶלֶךְ וּבְשָׂרִים, שֶׁהַמֶּלֶךְ יִחְשַׁב שֶׁהוּא חוֹשֵׁק אֵלֶיהָ
וַיִּסְרְגֶנּוּ, וְעוֹד טַעֲמִים רַבִּים:
וַתִּחַר אֶעֱשֶׂה כְּדָבָר הַמֶּלֶךְ. מֶה שֶׁבְּקֻשְׁתּוֹ מִמֶּנִּי כָּל
הַיָּמִים, לְגַלּוֹת לָהּ אֵת עָמִי וְאֵת מוֹלַדְתִּי:
וַיִּתְאַפֵּק. נִתְחַזַּק לַעֲמִד עַל כַּעֲסוֹ, כִּי הִנֵּה יָרָא לְהַנָּסֵם
כִּלְא רְשׁוּת. וַיִּתְאַפֵּק אִישׁטַנְט"ר בְּלַע"ז:
אֵינְנו שְׂנוֹה לִי. אֵינִי חָשׁ לְכָל הַכְּבוֹד אֲשֶׁר לִי:

מְלָכוּת. בְּגָדֵי מְלָכוּת. וְרְבוּתֵינוּ אֶמְרוּ: שֶׁלְּקֻשְׁתָּה
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כִּמְה דָּאֵת אֶמֶר "וְרוּחַ לְבָשָׁה אֶת
עַמִּשִּׁי":

עַד חֲצֵי הַמְּלָכוּת. דָּבָר שֶׁהוּא בְּאֻמָּצָה וּבְחֲצֵי
הַמְּלָכוּת. הוּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהִתְחִיל לִבְנוֹתוֹ בִּימֵי
כֹרֶשׁ, וְחֹזֵר בּוֹ וְצֹנֶה לְבַטֵּל הַמְּלָאכָה. וְאֶחָשׁוּרוּשׁ
שֶׁעָמַד אַחֲרָיו גַּם הוּא בַטֵּל הַמְּלָאכָה. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל
מִקְרָא: אַף אִם תִּשְׁאַל מִמֶּנִּי חֲצֵי הַמְּלָכוּת, אֲמַן לָהּ:

פרק ו

(א) בלילה ההוא נדדה שנת המלך ויאמר להביא את־ספר הזכרונות דברי הנמים ויהיו נקראים לפני המלך: (ב) וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי על־בגתנא ותלש שני סריסי המלך משמרי הסף אשר בקשו לשלח יד במלך אחשורוש: (ג) ויאמר המלך מה־נעשה יקר וגדולה למרדכי על־גוה ויאמרו נערי המלך משרתיו לא־נעשה עמו דבר: (ד) ויאמר המלך מי בחצר והמן בא לחצר בית־המלך התיצוֹנָה לאמר למלך לתלות את־מרדכי על־העץ אשר־הכין לו: (ה) ויאמרו נערי המלך אליו הנה המן עמד בחצר ויאמר המלך יבוא: (ו) ויבוא המן ויאמר לו המלך מה־לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו ויאמר המן בלבו למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני: (ז) ויאמר המן אל־המלך איש אשר המלך חפץ ביקרו: (ח) וביאו לבוש מלכות אשר לבש־בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן בחר מלכות בראשו: (ט) ונתון הלבוש והסוס על־ידי־איש משרי המלך הפרתמים והלבישו את־האיש אשר המלך חפץ ביקרו והרביהו על־הסוס ברחוב העיר וקראו לפני פכה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו: (י) ויאמר המלך להמן מֶה־רָחַח את־הלבוש ואת־הסוס כִּאֲשֶׁר דָּבַרְתָּ וַעֲשֵׂה־כֵן לִמְרַדְכִּי הַיְּהוּדִי הַיּוֹשֵׁב בַּשָּׁעַר הַמֶּלֶךְ אֲלֵי־תִפְל דָּבָר מִפֶּל אֲשֶׁר דָּבַרְתָּ: (יא) ויקח המן את־הלבוש ואת־הסוס וילבש את־מרדכי ויכריבהו ברחוב העיר ויקרא לפני פכה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו: (יב) וישוב מרדכי אל־שער המלך והמן נדחה אל־ביתו אבל וחקוי ראש: (יג) ויספר המן לרגש אשתו ולכל־אֶהְיֹו את פל־אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו ורגש אשתו אם מגרע היהודים מרדכי אשר החלית לנפל לפניו לא־תוכל לו כִּי־נָפֹל תָּפֹל לְפָנָיו: (יד) עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו ויבהלו להביא את־המן אל־המשטתה אשר־עשתה אסתר:

הפֶתַר בְּרֹאשׁ אָדָם:
וישב מרדכי. לשקו ולמעֻנִיתו:
אשר החלית לנפל וגו'. אמרה: אִמָּה זו נמשלו
לכוכבים ולעפר. פֶּשֶׁם יוֹרְדִים יוֹרְדִים עד לעפר,
וקֶשֶׁם עולים עולים עד לרקיע ועד הכוכבים:

נדדה שנת המלך. גם היה. ויש אומרים שם את
לבו על שמונה אסתר את המן שָׂמָא נִתְּנָה עֵינֶיהָ בו
וְהִתְגַּדְּהוּ:
ונתון הלבוש והסוס על יד איש. ואת הפֶתַר לא
הזכיר, שְׂרָאָה עֵינוּ שֶׁל מֶלֶךְ רָעָה על שֶׁאִמַּר שִׁיתְנוּ

פרק ז

(א) וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמֶן לִישׁוֹת עִם־אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה:
 (ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר גַּם בְּיּוֹם הַשְּׁנִי
 בַּמִּשְׁתָּה הַזֶּה מִה־שְּׂאֲלָתְךָ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְתַגִּינוּ
 לָךְ וּמִה־בִקְשָׁתְךָ עַד־חֲצֵי הַמַּלְכוּת וְתַעֲשׂ: (ג)
 וַתַּעַן אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אִם־מִצָּאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ
 הַמֶּלֶךְ וְאִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב תִּתֶּנּוּ־לִי נִפְשִׁי בְּשִׂאֲלָתִי
 וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִי: (ד) כִּי נִמְכָּרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי לַהֲשָׁמִיד
 לַהֲרוֹג וּלְאַבֵּד וְלֹאִיו לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכָּרְנוּ
 הַחֲרָשְׁתִּי כִּי אֵין הַצָּר שׁוֹנֶה בְּגִזָּק הַמֶּלֶךְ: (ה)
 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶחָשְׁוֶרְשׁ וַיֹּאמֶר לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה
 מִי הוּא זֶה וְאֵיזָה הוּא אֲשֶׁר־מִלְּאָו לָבוֹ לַעֲשׂוֹת
 כֵּן: (ו) וַתֹּאמֶר־אֶסְתֵּר אִישׁ צָר וְאוֹיֵב הֵמֶן הָרָע
 הַזֶּה וְהֵמֶן נִבְעֵת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה: (ז) וְהַמֶּלֶךְ
 קָם בַּחֲמָתוֹ מִמִּשְׁתֵּה הַזֶּה אֶל־גִּנַּת הַבַּיִת וְהָמֶן
 עָמַד לִבְקָשׁ עַל־נַפְשׁוֹ מֵאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה כִּי רָאָה
 כִּי־כָלְתָה אֵלָיו הָרָעָה מֵאֵת הַמֶּלֶךְ: (ח) וְהַמֶּלֶךְ
 שָׁבַּ מִגִּנַּת הַבַּיִת אֶל־בֵּיתוֹ מִשְׁתֵּה הַזֶּה וְהָמֶן נָפַל
 עַל־הַמַּטָּה אֲשֶׁר אֶסְתֵּר עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הִגַּם
 לִכְבוֹשׁ אֶת־הַמַּלְכָּה עַמִּי בַּבַּיִת הַדָּבָר יָצָא מִפִּי
 הַמֶּלֶךְ וּפָגַי הֵמֶן חָפוּי: (ט) (י) וַיֹּאמֶר חֲרִבּוֹנָה אֶחָד
 מִן־הַסְּרִיסִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם הִנֵּה־הֵעֵץ אֲשֶׁר־עָשָׂה
 הָמֶן לְמָרְדֳּכָי אֲשֶׁר דָּבַר־טוֹב עַל־הַמֶּלֶךְ עָמַד בַּבַּיִת
 הָמֶן גָּבַהּ חֲמִשִּׁים אַמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תִּלְהוּ עָלָיו:
 (י) וַיִּתְּלוּ אֶת־הָמֶן עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר־הֵכִין לְמָרְדֳּכָי
 וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכְכָה: (פ)

אֶלָּא לַמִּדְרָשׁ, וּמִדְרָשׁוֹ שֶׁל זֶה: בַּתְּחִלָּה הָיָה מִדְּבַר
 עֲמָה עַל יְדֵי שְׁלִיחַ. עֲכָשְׁיוֹ שֶׁיָּדַע שֶׁמִּשְׁפַּחַת מְלָכִים
 הִיא, דָּבָר עֲמָה הוּא בְּעֶצְמוֹ:
 כִּי כָלְתָה. נִגְמְרָה הָרָעָה וְהַשְׁנָאָה וְהַנִּקְמָה:
 וְהָמֶן נָפַל. הַמֶּלֶךְ דָּחַפוֹ:
 גַּם הִנֵּה הָעֵץ. "גַּם" רָעָה אַחֲרַת עָשָׂה שֶׁהֵכִין הָעֵץ
 לְתִלּוֹת אוֹהֲבֵי שֶׁל מֶלֶךְ שֶׁהִצִּיל הַמֶּלֶךְ מִסַּם הַמָּוֶת:

תַּגִּינוּ לִי נִפְשִׁי. שֶׁלֹּא אֶהְרָג בְּשִׁלְשָׁה עָשָׂר בְּאֶדְר
 שְׁעֻזָּתָה גִּזְרֵת הָרָגָה עַל עַמִּי וּמוֹלֶדֶתִי:
 כִּי אֵין הַצָּר שׁוֹנֶה בְּגִזָּק הַמֶּלֶךְ. אֵינֶנּוּ חוֹשֵׁשׁ בְּגִזָּק
 הַמֶּלֶךְ שֶׁאֵלֹו רָדַף אֶחָד הַנְּאֻתָּה, הִנֵּה לוֹ לומר: מִזְכֵּר
 אוֹתָם לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְקַבֵּל הַמָּמוֹן אוֹ הַתְּהִיָּה אוֹתָם
 לְהִיּוֹת לָךְ לַעֲבָדִים הֵם וְזֶרַעָם:
 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶחָשְׁוֶרְשׁ וַיֹּאמֶר לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה. כֹּל
 מִקּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר, וַיֹּאמֶר" שְׁנֵי פָעָמִים, אֵינּוּ

פרק ח

בני הרמקים: (יא) אשר נתן המלך ליהודים
 ו אשר בכל-עיר-ועיר להקהל ולעמד על-נפשם
 להשמיד ולהרג ולאבד את-כל-חיל עם ומדינה
 הצרים אתם טף ונשים ושללם לבז: (יב)
 ביום אחד בכל-מדינות המלך אשורוש בשלושה
 עשר לחודש שנים-עשר הוא-חודש אדר: (יג)
 פתשגן הסתב להגתו דת בכל-מדינה ומדינה גלוי
 לכל-העמים ולהיות היהודיים [היהודים] עתודים
 [עתידיים] ליום הזה להנקם מאיביהם: (יד)
 הרצים רכבי הרקש האששתרנים יצאו מבהלים
 ודחופים בדבר המלך והגת נתנה בשיושן הבהרה:
 (פ) (טו) ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש
 מלכות תכלת וחור נעטר זקב גדולה ומכריד
 בויז וארגמן והעיר שישן צהלה ושמחה: (טז)
 ליהודים היתה אורה ושמחה וששן ויקר: (יז)
 ובכל-מדינה ומדינה ובכל-עיר ועיר מקום אשר
 דבר-המלך נדחו מגיע שמחה וששון ליהודים
 משתה ויום טוב ורבים מעמי הארץ מתנהלים
 כיינפל פסד-היהודים עליהם:

(א) ביום ההוא נתן המלך אששורוש לאסתר
 המלכה את-בית המן צר היהודיים [היהודים]
 ומרדכי בא לפני המלך ביהגידה אסתר מה
 הוא-לה: (ב) ונסר המלך את-טבעתו אשר העביר
 מהמן ונתנה למרדכי ותשם אסתר את-מרדכי
 על-בית המן: (פ) (ג) ותוסף אסתר ותדבר
 לפני המלך ותפל לפני רגליו ותתסגור-לו
 להעביר את-רעת המן האנגי ואת מחשבתו
 אשר חשב על-היהודים: (ד) ויושט המלך
 לאסתר את שרבת הגב ותקם אסתר ותעמד
 לפני המלך: (ה) ותאמר אם-על-המלך טוב
 ואם-מצאתי תן לפני וקשר הדבר לפני המלך
 וטובה אני בעיניו יחלץ להשיב את-הספרים
 מחשבת המן ביד-המלך האנגי אשר כתב לאבד
 את-היהודים אשר בכל-מדינות המלך: (ו) כי
 איככה אוכל ויראיתי ברעה אשר-מצא את-עמי
 ואיככה אוכל ויראיתי באבדן מולדתי: (ז) (ח)
 ויאמר המלך אששורוש לאסתר המלכה ולמרדכי
 היהודי הזה בית-המן נתי לאסתר ואתו תלוי
 על-העץ על אשר-שלח ידו ביהודיים [ביהודים]:
 (ח) ואתם כתבו על-היהודים פטוב בעיניכם
 בשם המלך וחתמו בטבעת המלך כייכתב
 אשר-נכתב בשם-המלך ונתתום בטבעת המלך
 אין להשיב: (ט) ויקראו ספרי-המלך בעת-ההיא
 בחודש השלישי הוא-חודש סיון בשלושה ועשרים
 בו ויכתב בכל-אשר-צוה מרדכי אל-היהודים
 ואל האששורפים ונתפחות ושרי המדינות אשר ו
 מהדו ועד-כוש שבע ועשרים ומאה מדינה מדינה
 ומדינה ככתבה ועם ועם פלשגו ואל-היהודים
 ככתבם וכלשונם: (י) ויכתב בשם המלך
 אששורוש ונתתם בטבעת המלך וישלח ספרים
 ביד הרצים בפוסים רכבי הרקש האששורפים

ישללם לבז. כאשר נכתב בראשונות והם בבזה לא
 שלחו את נדם, שיקראו לכל שלא נעשה לשם ממון:

פתשגן. אגרת מפדש:
 מבהלים. ממקרים אותם לעשות מהרה, לפי שלא
 היה להם פנאי, שהיה להם להקדים רצים הראשונים
 להעבירם:
 ומכריד בויז. מעטה בויז, טלית העשוי להתעטף:
 מתנהדים. מתעירים:

מה הוא לה. איד הוא קרוב לה:
 להעביר את רעת המן. שלא תתקיים עצתו הרעה:
 הנה בית המן וגו'. ומעמדה הכל רואים שאני חפץ
 בכם, וכל מה שתאמרו יאמינו הכל שמאתי הוא.
 לפיכך, אין צריכו אתם להשיבם, אלא "כתבו"
 ספרים אחרים "פטוב בעיניכם":
 אין להשיב. אין נאה להשיבו ולעשות כתב המלך
 בזיוף:
 ככתבה. באותיות שלה:
 ביד הרצים. רוכבי סוסים שצוה להם לרוץ:

פרק ט

לחַדָּשׁ אֲדָר וַתִּהְיֶה בְּשׁוּשַׁן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וּבְבִזְיָה
 לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם: (טז) וּשְׂאֵר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר
 בְּמִדְיָנוֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהְלוּ ו וַעֲמִד עַל־נַפְשָׁם וְנֹחַ
 מֵאִי־בִיָּתָם וְהָרַג בְּשָׁנָאֵיהֶם חֲמִשָּׁה וּשְׁבָעִים אֶלֶף
 וּבְבִזְיָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם: (יז) בְּיוֹם־שְׁלֹשָׁה עָשָׂר
 לַחֹדֶשׁ אֲדָר וְנֹחַם בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר בּוֹ וַעֲשֵׂה אֹתוֹ
 יוֹם מִשְׁתֵּה וּשְׂמֵחָה: (יח) וַהֲיָהוּדִים: [וְהַיְּהוּדִים]
 אֲשֶׁר־בְּשׁוּשַׁן נִקְהְלוּ בְּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר בּוֹ וּבְאַרְבַּעַה
 עָשָׂר בּוֹ וְנֹחַם בְּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ וַעֲשֵׂה אֹתוֹ יוֹם
 מִשְׁתֵּה וּשְׂמֵחָה: (יט) עַל־כֵּן הַיְּהוּדִים הִפְרוּזִים
 [הַפְּרוּזִים] הִישִׁיבִים בְּעָרֵי הַפְּרוּזֹת עֲשִׂים אֵת
 יוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֲדָר שְׂמֵחָה וּמִשְׁתֵּה
 וְיוֹם טוֹב וּמִשְׁלוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ: (פ)
 (כ) וַיִּכְתֹּב מֶרְדֳּכָי אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח
 סָפָרִים אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מִדְיָנוֹת הַמֶּלֶךְ
 אֲחַשְׁוֶרְיוֹשׁ הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים: (כא) לְקִים
 עֲלֵיהֶם לַהֲנוֹת עֲשִׂים אֵת יוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר
 לַחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם־חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל־שָׁנָה
 וְשָׁנָה: (כב) כִּי־מִיָּם אֲשֶׁר־נָחֲנוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים
 מֵאִי־בִיָּתָם וַהֲחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִקְהָפוּ לָהֶם מִגִּזְלוֹ לְשִׁמְחָה
 וּמֵאֲכָל לֵיּוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֵּה
 וּשְׂמֵחָה וּמִשְׁלוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוֹת
 לְאֶבְיוֹנִים: (כג) וְכָבֵד הַיְּהוּדִים אֵת אֲשֶׁר־הִתְחַלּוּ
 לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר־כָּתַב מֶרְדֳּכָי אֲלֵיהֶם: (כד) כִּי
 הָמָן בְּוִיהַמְדָּתָא הֶאֱגָי צָרַל כָּל־הַיְּהוּדִים חֹשֶׁב
 עַל־הַיְּהוּדִים לְאַבְדָּם וְהַפִּיל פֹּהל הוּא הַגּוֹזֵל
 לְהָמָם וּלְאַבְדָּם: (כה) וּבִבְאֵה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
 אָמַר עַם־הַסֵּפֶר יָשׁוּב מִחֻשְׁבְּתוֹ הִרְעָה אֲשֶׁר־חֹשֶׁב
 עַל־הַיְּהוּדִים עַל־רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אֹתוֹ וְאֵת־כְּנִי
 עַל־הָעֵץ: (כו) עַל־כֵּן קָרָא לְיָמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים
 עַל־שֵׁם הַפֹּהַל עַל־כֵּן עַל־כָּל־דְּבָרֵי הָאֲגֵרָה הַזֹּאת

(א) וּבְשָׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר בְּשִׁלּוּשָׁה
 עָשָׂר יוֹם בּוֹ אֲשֶׁר הִגִּיעַ דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְנָתַן לַהֲעֲשׂוֹת
 בְּיוֹם אֲשֶׁר שָׁכַר אִיבֵי הַיְּהוּדִים לְשָׁלוֹט בָּהֶם
 וְנִקְהָפוּ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלָטוּ הַיְּהוּדִים הֵמָּה בְּשָׁנָאֵיהֶם:
 (ב) נִקְהְלוּ הַיְּהוּדִים בְּעָרֵיהֶם בְּכָל־מִדְיָנוֹת הַמֶּלֶךְ
 אֲחַשְׁוֶרְיוֹשׁ לְשָׁלֵם יָד בְּמִבְקָשֵׁי הָרַעַם וְאִישׁ
 לֹא־עָמַד לִפְנֵיהֶם כִּי־נָפַל פִּתְחָם עַל־כָּל־הָעַמִּים:
 (ג) וְכָל־שָׂרֵי הַמִּדְיָנוֹת וְהָאֲחַשְׁוֶרְפָּנִים וְהַפְּחוֹת
 וְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ מְנַשְׂאִים אֶת־הַיְּהוּדִים
 כִּי־נָפַל פִּתְחֵי־מֶרְדֳּכָי עֲלֵיהֶם: (ד) כִּי־גָדוֹל
 מֶרְדֳּכָי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשִׁמְעוֹ הוֹלָה בְּכָל־הַמִּדְיָנוֹת
 כִּי־הָאִישׁ מֶרְדֳּכָי הוֹלָה וְגָדוֹל: (ה) וַיָּפִי
 הַיְּהוּדִים בְּכָל־אֲבִיבֵיהֶם מִפְּתִיחַ־תֵּרֶב וְהָרַג וְאַבְדָּן
 וַיַּעֲשׂוּ בְּשָׁנָאֵיהֶם כַּרְצוֹנָם: (ו) וּבְשׁוּשַׁן הַבִּירָה
 הָרְגוּ הַיְּהוּדִים וְאַבְדָּן חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ: (ז) וְאֵת
 פָּרְשִׁינָתָא וְאֵת וְדָלְפֹן וְאֵת אֶסְפֶּתָא: (ח) וְאֵת
 פּוּרְתָא וְאֵת אֲדֻלְגָּא וְאֵת אֲרִידָתָא: (ט) וְאֵת
 פֶּרְמִשְׁתָּא וְאֵת אֲרִיסִי וְאֵת אֲרִדִי וְאֵת וְזִנְתָא:
 (י) עֲשֵׂרֶת בְּנֵי הָמָן בְּוִיהַמְדָּתָא צָרַר הַיְּהוּדִים
 הָרְגוּ וּבְבִזְיָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם: (יא) בְּיוֹם
 הַהוּא בָּא מִסְפֵּר הַהֲרוּגִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה לִפְנֵי
 הַמֶּלֶךְ: (יב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמִּלְכָּה
 בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְּהוּדִים וְאַבְדָּן חֲמֵשׁ מֵאוֹת
 אִישׁ וְאֵת עֲשָׂרֶת בְּנֵי־הָמָן בְּשָׁאֵר מִדְיָנוֹת הַמֶּלֶךְ
 מִהָ עָשׂוּ וּמִהָ־שָׁאֲלָתָם וַיִּגְמְלוּ לָד וּמִהָ־בִקְשָׁתָם עוֹד
 וְתַעֲשׂ: (יג) וְהָאֶמֶר אֶסְתֵּר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב
 יִנָּתֶן גַּם־מִחֵר לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת
 הַיּוֹם וְאֵת עֲשָׂרֶת בְּנֵי־הָמָן יִתְּלוּ עַל־הָעֵץ: (יד)
 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַהֲעֲשׂוֹת כֹּן וְתִתְּנוּ דָת בְּשׁוּשַׁן וְאֵת
 עֲשָׂרֶת בְּנֵי־הָמָן תָּלוּ: (טו) וַיִּקְהְלוּ הַיְּהוּדִים
 [הַיְּהוּדִים] אֲשֶׁר־בְּשׁוּשַׁן גַּם בְּיוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר

וְאֵת עֲשָׂרֶת בְּנֵי הָמָן יִתְּלוּ עַל הָעֵץ. אוֹתָן שָׁנְהָרְגוּ:

וְתִתְּנוּ דָת. נִגְזַר חֹק מֵאֵת הַמֶּלֶךְ:

הַפְּרוּזִים. שָׂאִיִּם וְיֹשְׁבִים בְּעָרֵי חוּמָה בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר,
 וּמִקְפִּין חוּמָה בְּט"ו בְּשׁוּשַׁן. וְהִסָּף זֶה צָרִיד לְשִׁיחָה
 מִיָּמוֹת וְהוֹשֵׁעַ בֶּן נֹחַ. כִּד דְּרָשׁוּ וְלָקְדוּ רַבּוֹתֵינוּ:

וַיִּכְתֹּב מֶרְדֳּכָי. הָיָה הַמְּגִלָּה הַזֹּאת כְּמוֹת שֵׁהִיא:

כִּי הָמָן בְּוִיהַמְדָּתָא. חֹשֶׁב לְהָמָם וּלְאַבְדָּם:

וּבִבְאֵה. אֶסְתֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן לוֹ:

עַל כֵּן עַל כָּל דְּבָרֵי הָאֲגֵרָה הַזֹּאת. נִקְבְּעוּ הַיָּמִים
 הָאֵלֶּה וַיִּלְכֹּד נִתְקַבְּהָ לְדַעַת דְּזִרְוֹת הַבָּאִים:

וְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה. אוֹתָם שִׁהִי מְנַזִּים לַעֲשׂוֹת צָרִכִּי
 הַמֶּלֶךְ:

עֲשָׂרֶת בְּנֵי הָמָן. רֵאִיתִי בְּסֵדֶר עוֹלָם אֵלּוּ י' שְׁכֻתָּבו
 שְׁטֵנָה עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם כְּמוֹ שְׁכֻתָּב בְּסֵפֶר עֶזְרָא
 "וּבְמַלְכוּת אֲחַשְׁוֶרְיוֹשׁ בְּתַחֲלַת מַלְכוּתוֹ כְּתָבוּ שְׁטֵנָה
 עַל יִשְׂרָאֵל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם". וּמָה הָיָה שְׁטֵנָה?
 לְבַטֵּל הָעוֹלָה מִן הַגּוֹלָה בִּימֵי כּוֹרֵשׁ, שֶׁהִתְחִילוּ
 לִבְנוֹת אֵת הַבַּיִת וְהַלְשִׁינוּ עֲלֵיהֶם הַכּוֹתִים וְהַתְּדִילוּם
 וּבְקִשְׁמַת כּוֹרֵשׁ וַיִּמְלֹךְ אֲחַשְׁוֶרְיוֹשׁ וַתִּתְּנָשׂא הָמָן, דָּאָג
 שְׂלָא יַעֲסֻקוּ אוֹתָן שְׁבִירִישְׁלִים בְּכַנְיָן וּשְׁלַחוּ בָשָׂם
 אֲחַשְׁוֶרְיוֹשׁ לְשָׂרֵי עָבֵר הַנֶּהָר לְבַטְּלוֹ:

וּמַה־רָאוּ עַל־פְּכָה וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם: (כז) קִיְמוּ
 וּקְבַל [וּקְבִלְו] הַיהוּדִים | עֲלֵיהֶם | וְעַל־זִרְעָם
 וְעַל כָּל־הַגִּלִּים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר לַהֲנוֹת עֲשִׂים
 אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה בְּכַתְּבָם וּכְזִמְנָם בְּכָל־שָׁנָה
 וְשָׁנָה: (כח) וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים
 בְּכָל־דָּוָר וְדָוָר מִשְׁפָּטָהּ וּמִשְׁפָּטָהּ מִדִּינָהּ וּמִדִּינָהּ
 וְעִיר וְעִיר וַיְמִי הַפּוֹרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבֹרוּ מִתּוֹד
 הַיהוּדִים וְזָכְרָם לֹא־יִסּוּף מִזֶּרְעָם: (ס) (כט)
 וְתַכְתֵּב אֶסְתֵּר הַמֶּלֶכָה כַּת־אֲבִיתָיָל וּמֶרְדֵּכִי הַיהוּדִי
 אֶת־כָּל־תִּקְוָהּ לְקַיֵּם אֶת אֲגֶרֶת הַפּוֹרִים הַזֹּאת
 הַשְּׁנִיָּת: (ל) וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־כָּל־הַיהוּדִים
 אֶל־שֹׁבְעֵי וְעֹשְׁרִים וּמֵאֶל מְדִינָה מְלָכוֹת אֲחַשְׁוֶרֶשׁ
 דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאַמֻּת: (לא) לְקַיֵּם אֶת־יְמֵי הַפָּרִים
 הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיְמוּ עֲלֵיהֶם מֶרְדֵּכִי הַיהוּדִי
 וְאֶסְתֵּר הַמֶּלֶכָה וְכַאֲשֶׁר קִיְמוּ עַל־נַפְשָׁם וְעַל־זִרְעָם
 דְּבָרֵי הַצִּמּוֹת וְזַעֲקָתָם: (לב) וּמֵאֲמָר אֶסְתֵּר קַיֵּם
 דְּבָרֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתֵּב בַּסֵּפֶר: (פ)

וּמֵאֲמָר אֶסְתֵּר קַיֵּם וּגו'. אֶסְתֵּר בִּקְשָׁה מֵאֵת חֲכָמֵי
 הַדָּוָר לִקְבָּעָהּ וּלְכַתֵּב סֵפֶר זֶה עִם שְׁאָר הַפְּתוּבִים.
 וְזֶהוּ "וְנִכְתֵּב בַּסֵּפֶר":

הַגִּלּוּם עֲלֵיהֶם. גָּרִים הַעֲתִידִים לַהֲתַצִּיר:
 נִזְכָּרִים. בִּקְרִיאת הַמִּגְלָה:
 אֶת כָּל תַּקְוָה. תַּקְוָה שֶׁל גִּס, שֶׁל אֲחַשְׁוֶרֶשׁ וְשֶׁל הַמֶּן
 וְשֶׁל מֶרְדֵּכִי וְשֶׁל אֶסְתֵּר:

פרק י

(א) וַיִּשֶׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרֶשׁ [אַחַשְׁוֶרֶשׁ ו] מִסַּעֲרֵי אֶרֶץ וְאֵי הַיָּם: (ב) וְכָל־מַעֲשֵׂה תִקְפוֹ וְגִבּוֹרָתוֹ וּפְרָשֹׁת גְּזֵלֹת מֶרְגָּלִי אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ הָלֹא־יָדָעוּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי

מְצִי וּפְרָס: (ג) כִּי ו מֶרְגָּלִי הִיְהוּדִי מִשְׁנֵה לְמַלְכֵי אַחַשְׁוֶרֶשׁ וְגִדּוֹל לַיְהוּדִים וְרָצִי לְרֹב אֶחָיו דָּגֵשׁ טוֹב לַעֲמֹד וְדַבָּר שְׁלוֹם לְכָל־זֶרְעוֹ:

בְּטֵל מִתְלַמְּדוֹ:

לְרֹב אֶחָיו. וְלֹא לְכָל אֶחָיו, מִלְּמַד שֶׁפָּרְשׁוּ מִמֶּנּוּ מִקְצַת סִנְהֶדְרִיו, לִפִּי שְׂנֵעֵשֶׂה קְרוֹב לְמַלְכוּת וְהִנֵּה

משנה מגילה

פרק א

(א) מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר. בשלשה עשר. בארבעה עשר. בחמשה עשר. לא פחות ולא יותר. כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון. קורין בחמשה עשר. כפרים ועיירות גדולות. קורין בארבעה עשר. אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה:

(1) The Megillah is read on the eleventh, the twelfth, the thirteenth, the fourteenth, and the fifteenth [of Adar], never earlier and never later. Cities which have been walled since the days of Joshua ben Nun read on the fifteenth; villages and large towns read on the fourteenth, Except that villages move the reading up to the day of gathering.

(ב) כיצד. חל להיות יום ארבעה עשר בשני. כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום. ומוקפות חומה למחר. חל להיות בשלישי או ברביעי כפרים מקדימין ליום הכניסה. ועיירות גדולות קורין בו ביום. ומוקפות חומה למחר. חל להיות בחמישי. כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום. ומוקפות חומה למחר. חל להיות ערב שבת. כפרים מקדימין ליום הכניסה. ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום. חל להיות בשבת. כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה. ומוקפות חומה למחר. חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה. ועיירות גדולות קורין בו ביום. ומוקפות חומה למחר:

(2) How so? If the fourteenth [of Adar] falls on Monday, the villages and large towns read on that day and the walled places on the next day. If it falls on Tuesday or on Wednesday, the villages move the reading up to the day of gathering, the large towns read on that day, and the walled places on the next day. If it falls on Thursday, the villages and large towns read on that day and the walled places on the next day. If it falls on Friday, the villages move the reading up to the day of gathering and the large towns and walled places read on that day. If it falls on Shabbat, the villages and large towns move the reading up to the day of gathering, and the walled places read on the next day. If it falls on Sunday, the villages move the reading up to the day of gathering, the large towns read on that day, and the walled cities on the day following.

(ג) איזו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנים. פחות מכאן הרי זה כפר. באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין. אבל זמן עצי כהנים. ותשעה באב. חגיגה. והקהל. מאחרין ולא מקדימין. אף על פי שאמרו מקדימין ולא מאחרין. מותרין בהספד ובתעניות ומתנות לאביונים. אמר רבי יהודה אימתי מקום שנכנסין בשני ובחמישי. אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי. אין קורין אותה אלא בזמנה:

(3) What is considered a large town? One which has in it ten idle men. One that has fewer is considered a village. In respect of these they said that they should be moved up but not postponed. But with regard to the bringing the wood for the priests, the [fast of] Tisha B'Av, the hagigah, and assembling the people they postpone [until after Shabbat] and they do not move them up. Although they said that they should be moved up but not postponed, it is permissible to mourn, to fast, and to distribute gifts to the poor [on these earlier days]. Rabbi Judah said: When is this so? In a place where people gather on Mondays and Thursdays, but in places where people do not gather on Mondays and Thursdays, the Megillah is read only on its proper day.

(ד) קראו את המגילה באדר הראשון. ונתעברה השנה. קורין אותה באדר שני. אין בין אדר הראשון. לאדר השני. אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים:

(4) If they read the Megillah during the first Adar and the year was intercalated (a month was added), it is read again in the second Adar. There is no difference between the first Adar and the second Adar except the reading of the Megillah and the giving of gifts to the poor.

(ה) אין בין יום טוב לשבת. אלא אוכל נפש בלבד. אין בין שבת ליום הכפורים. אלא שזה זדונו ביד אדם. וזה זדונו בכרת:

(5) There is no difference between Shabbat and Yom Tov except the preparation of food. There is no difference between Shabbat and Yom HaKippurim except that the deliberate violation of the one is punished by a human court and the deliberate violation of the other by karet.

(ו) אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל. אלא דריסת הרגל. וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש. אין בין נדרים לנדבות. אלא שהנדרים חייב באחריותן. ונדבות. אינו חייב באחריותן:

(6) There is no difference between one who is prohibited by vow from benefiting from his fellow and one who is prohibited by vow from [benefiting from] his food, except in the matter of setting foot [on his property] and of vessels which are not used for [preparing] food. There is no difference between vowed offerings and freewill-offerings except that he is responsible for vowed offering but not responsible for freewill-offerings.

(ז) אין בין זב הרואה שתי ראיות. לרואה שלש. אלא קרבן. אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט. אלא פריעה ופרימה. אין בין טהור מתוך הסגר. לטהור מתוך החלט. אלא תגלחת וצפרים:

(7) There is no difference between a zav who sees [genital discharge] twice and one who sees three, except the sacrifice. There is no difference between a metzora who is under observation and one declared to be a definite metzora except the disheveling of hair and tearing the clothes. There is no difference between a metzora who has been declared clean after being under observation and one who has been declared clean after having been a definite metzorah except shaving and [sacrificing] the birds.

(ח) אין בין ספרים לתפילין ומזוזות. אלא שהספרים נכתבין בכל לשון. ותפילין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית. רבן שמעון בן גמליאל אומר. אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית:

(8) There is no difference between scrolls [of the Tanakh] and tefillin and mezuzahs except that scrolls may be written in any language whereas tefillin and mezuzahs may be written only in Assyrian. Rabban Shimon ben Gamaliel says that scrolls [of the Tanakh] were permitted [by the sages] to be written only in Greek.

(ט) אין בין כהן משוח בשמן המשחה. למרובה בגדים. אלא פר הבא על כל המצות. אין בין כהן משמש לכהן שעבר. אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה:

(9) There is no difference between a priest anointed with the oil of anointment and one who [only] wears the additional garments except for the bull which is offered for the [unwitting transgression of] any of the commandments. There is no difference between a serving [high] priest and one whose time has passed except the bull of Yom HaKippurim and the tenth of the ephah.

(י) אין בין במה גדולה לבמה קטנה. אלא פסחים. זה הכלל כל שהוא נידר ונידב. קרב בבמה. וכל שאינו לא נידר ולא נידב. אינו קרב בבמה:

(10) There is no difference between a great altar and a small altar except for the pesach offering. This is the general principle: any animal which can be brought as a vow-offering or a freewill offering may be brought on a [small] altar, any animal which is not the object of a vow or a freewill-offering may not be brought on a [small] altar.

(יא) אין בין שילה לירושלם. אלא שבשילה אוכלים קדשים קלים. ומעשר שני. בכל הרואה. ובירושלים לפנים מן החומה. וכאן וכאן קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים. קדושת שילה יש אחריה היתר. וקדושת ירושלים אין אחריה היתר:

(11) There is no difference between Shiloh and Jerusalem except that in Shiloh sacrifices of lesser sanctity and second tithe could be eaten anywhere within sight [of the town], whereas in Jerusalem [they had to be eaten] within the walls. In both places the most holy sacrifices were eaten within the curtains. After the sanctification of Shiloh there is permission [for altars], but after the sanctification of Jerusalem there is no such permission.

ברטנורא על משנה מגילה

מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר. פעמים בזה ופעמים בזה כדמפרש ואזיל:

חל להיות י"ד. בע"ש. עירות ומוקפין קורין בו ביום, שאין קריאת מגילה בשבת, גזירה שמא יטלנה בידו ויעבירה ד' אמות ברשות הרבים, ואם יאחרנה עד אחד בשבת הוה ליה י"ו, ואמר קרא ולא יעבור. ואע"פ שבני הכרכים קורין המגילה ב"ד כשחל ט"ו להיות בשבת, מ"מ אין קורין ויבא עמלק אלא בשבת שהוא יום ט"ו, ומפטירים פקדתי, ושואלין ודורשין בהלכות פורים כל אותה שבת. וסעודת פורים אית דאמרי דעבדי לה ביום י"ד שבו קורין את המגילה, ואית דאמרי דמאחרין אותה לאחר השבת. והכי משמע בירושלמי דסעודת פורים שחל להיות בשבת מאחרין ולא מקדימין. ולכ"ע אין עושים אותה בשבת:

עשרה בטלנין. של בית הכנסת, שבטלים ממלאכתן ונזונים משל צבור כדי להיות מצויין תמיד בשעת התפילה בבהכ"נ:

אין בין אדר ראשון לאדר שני וכו' הכי קאמר אין בין ארבעה עשר וחמשה עשר של אדר ראשון לארבעה עשר וחמשה עשר של אדר שני, אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים, הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין:

אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד. מתניתין ב"ש היא [ביצה יב]. דאמרי אין מוציאין את הקטן ולא את הלולב ולא את הס"ת לרשות הרבים כיון שאין בהם צורך אוכל נפש. ואין כן הלכה אלא כדברי בית הלל דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה הותרה נמי שלא לצורך אכילה. ואיכא נמי מילי אחרינא שאסורים בשבת ומותרים ביו"ט אע"פ שאינם צורך אוכל נפש, כגון משילין פירות דרך ארובה ביו"ט, אבל לא בשבת:

אין בין המודר הנאה. אין מודר הנאה חמור ממודר מאכל אלא דריסת הרגל, שמודר הנאה אסור לו ליכנס בתוך שלו ומודר מאכל מותר:

שתי ראיות. בין ביום א' בין בשני ימים רצופים. וכן ג' ראיות בין ביום א' בין בג' ימים רצופים, או ב' ביום א' וא' למחר:

נכתבין בכל לשון. בכתב של כל אומה ובלשון של כל אומה:

למרובה בבגדים. כהנים ששמשו בבית שני, ואף בבית ראשון מן יאשיהו ואילך שנגנזה צלוחית של שמן המשחה בימיו, ולא היו כהנים גדולים אלא בלבישת הבגדים בלבד:

אין בין במה גדולה. בשעת היתר הבמות מיירי. במה גדולה היא במת צבור שהיתה בנוב וגבעון:

בכל הרואה. בכל מקום שיכול לראות משם את שילה:

פרק ב

(א) הקורא את המגילה למפרע לא יצא. קראה על פה. קראה תרגום. בכל לשון. לא יצא. אבל קורין אותה ללועזות בלעז. והלועז ששמע אשורית יצא:

(1) If one reads the Megillah out of order, he has not fulfilled his obligation. If he reads it by heart, if he reads it in a translation [targum], or in any other language, he has not fulfilled his obligation. But they may read it to those who do not understand Hebrew in a language other than Hebrew. One who doesn't understand Hebrew who heard it in Assyrian [Hebrew], has fulfilled his obligation.

(ב) קראה סירוגין ומתנמנם יצא. היה כותבה. דורשה ומגיהה. אם כיון לבו יצא. ואם לאו לא יצא. היתה כתובה בסם. ובסיקרא. ובקומוס ובקנקנתום. על הנייר. ועל הדפתרא. לא יצא. עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו:

(2) If one reads it with breaks, or naps [in between readings], he has fulfilled his obligation. If he was copying it, explaining it or correcting [a scroll of Esther], if he directed his heart, he has fulfilled his obligation, but if not, he has not fulfilled his obligation. If it was written with arsenic, with red chalk, with gum or with sulfate of copper, or on paper or on scratch paper, he has not fulfilled his obligation, unless it is written in Assyrian on parchment and in ink.

(ג) בן עיר שהלך לכרך. ובן כרך שהלך לעיר. אם עתיד לחזור למקומו. קורא כמקומו. ואם לאו קורא עמהן. ומהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו. רבי מאיר אומר כולה. רבי יהודה אומר מאיש יהודי. רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה:

(3) A resident of a town who has gone to a walled city or a resident of a walled city who has gone to a town, if he is to return to his own place he reads according to the rule of his own place, and if not reads with them. From where does a man read the Megillah and thereby fulfill his obligation? Rabbi Meir says: all of it. Rabbi Judah says: from "There was a Jew" (Esther 2:5). Rabbi Yose says: from "After these things" (Esther 3:1).

(ד) הכל כשרין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן. רבי יהודה מכשיר בקטן. אין קורין את המגילה. ולא מלין. ולא טובלין. ולא מזין. וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד שתניח החמה וכולן שעשו משעלה עמוד השחר. כשר:

(4) All are qualified to read the Megillah except a deaf person, an idiot and a minor. Rabbi Judah qualifies a minor. They do not read the Megillah, nor circumcise, nor go to the mikveh, nor sprinkling [purificatory waters], and similarly a woman keeping day for day should not take a ritual bath until the sun has risen. But if any of these things is done after dawn, it is valid.

(ה) כל היום כשר לקריאת המגילה. ולקריאת ההלל. ולתקיעת שופר. ולנטילת לולב. ולתפלת המוספין. ולמוספין. ולוידוי הפרים. ולוידוי המעשר. ולוידוי יום הכפורים. לסמיכה. לשחיטה. לתנופה. להגשה. לקמיצה. ולהקטרה. למליקה. ולקבלה. ולהזייה. ולהשקיית סוטה. ולעריפת העגלה. ולטהרת המצורע.

(5) The whole day is a valid time for reading the Megillah; reciting Hallel; for the blowing of the shofar; for taking up the lulav; for the Musaf prayer; for Musaf sacrifices; for confession over the oxen; for the confession over the tithe; for the confession of sins on Yom HaKippurim; for laying on of hands; for slaughtering [the sacrifices]; for waving [them]; for bringing near [the vessel with the minhah-offering to the altar]; for taking a handful; for placing it on the fire; for pinching off [the head of a bird-offering]; for receiving the blood [in a vessel]; for sprinkling [the blood on the altar]; for making the sotah drink [the bitter waters]; for breaking the neck of the heifer; and for purifying the metzora.

(ו) כל הלילה כשר לקצירת העומר. ולהקטר חלבים ואיברים. זה הכלל. דבר שמצותו ביום. כשר כל היום. דבר שמצותו בלילה. כשר כל הלילה:

(6) The whole night is valid for reaping the Omer and for burning fat and limbs [on the altar]. This is the general principle: any matter whose commandment is during the day, is valid all day and any matter whose commandment is at night is valid all night.

ברטנורא על משנה מגילה

הקורא את המגלה למפרע לא יצא. דכתיב (אסתר ט':כ"ח) והימים האלה נזכרים ונעשים, מה עשיית הימים א"א למפרע, דא"א שיהא חמשה עשר קודם ארבעה עשר, אף זכירה שהיא קריאת המגילה, למפרע לא:

סירוגין. שקרא מעט ושהא, וחזר וקרא מעט ושהא, אפילו שהא יותר מכדי לגמור את כולה, יצא: בן עיר. שזמנו ב"ד:

הכל כשרים לקרות את המגילה. הכל לאתויי נשים:

ולוידוי הפרים. פר כהן משיח, ופר העלם דבר של צבור, שמתודים עליהם חטאם שהביאום עליו: ולהקטר חלבים ואברים. מותר תמיד של בין הערבים, דכתיב בהו (ויקרא ו':ב') היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה:

פרק ג

(א) בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיו בית הכנסת. בית הכנסת לוקחין תיבה. תיבה לוקחין מטפחות. מטפחות לוקחין ספרים. ספרים לוקחים תורה. אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים. ספרים לא יקחו מטפחות. מטפחות לא יקחו תיבה. תיבה לא יקחו בית הכנסת. בית הכנסת לא יקחו את הרחוב. וכן במותריהן. אין מוכרין את של רבים ליחיד. מפני שמורידין אותו מקדושתו. דברי רבי יהודה. אמרו לו אם כן אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה:

(1) Townspeople who sold the town square, they may buy with the proceeds a synagogue. [If they sold] a synagogue, they may buy with the proceeds an ark. [If they sold] an ark they may buy covers [for scrolls]. [If they sold] covers, they may buy scrolls [of the Tanakh]. [If they sold] scrolls they may buy a Torah. But if they sold a Torah they may not buy with the proceeds scrolls [of the Tanakh]. If [they sold] scrolls they may not buy covers. If [they sold] covers they may not buy an ark. If [they sold] an ark they may not buy a synagogue. If [they sold] a synagogue they may not buy a town square. The same applies to any money left over. They may not sell [something] belonging to a community because this lowers its sanctity, the words of Rabbi Yehuda. They said to him: if so, it should not be allowed to sell from a larger town to a smaller one.

(ב) אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי. שאם ירצו יחזירוהו. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים מוכרים אותו ממכר עולם. חוץ מארבעה דברים למרחץ. ולבורסקי. ולטבילה. ולבית המים. רבי יהודה אומר מוכרין אותו לשם חצר והלוקח מה שירצה יעשה:

(2) They may not sell a synagogue except with the stipulation that it may be bought back whenever they want, the words of Rabbi Meir. But the sages say: they may sell it in perpetuity, except for four purposes for it to become one of four things: a bathhouse, a tannery, a ritual bath, or a urinal. Rabbi Judah says: they may sell it to be a courtyard, and the purchaser may do what he likes with it.

(ג) ועוד אמר רבי יהודה בית הכנסת שחרב אין מספידין בתוכו. ואין מפשילין בתוכו חבלים. ואין פורשין לתוכו מצודות. ואין שוטחין על גג פירות. ואין עושין אותו קפנדריא שנאמר (ויקרא כו, לא) והשימותי את מקדשיכם. קדושתן אף כשהן שוממין. עלו בו עשבים לא יתלוש. מפני עגמת נפש:

(3) Rabbi Judah said further: a synagogue that has fallen into ruins, they may not eulogize in it, nor twist ropes, nor to spread nets [to trap animals], nor to lay out produce on its roof [to dry], nor to use it as a short cut, as it says, “And I will desolate your holy places” (Leviticus 26:3 their holiness remains even when they are desolate. If grass comes up in it, it should not be plucked, [in order to elicit] melancholy.

(ד) ראש חדש אדר שחל להיות בשבת. קורין בפרשת שקלים. חל להיות בתוך השבת. מקדימין לשעבר. ומפסיקין לשבת אחרת. בשניה זכור. בשלישית פרה אדומה. ברביעית החדש הזה לכם. בחמישית חוזרין לכסדרן. לכל מפסיקין. בראשי חדשים. בחנוכה. ובפורים. בתעניות ובמעמדות. וביום הכפורים:

(4) If Rosh Hodesh Adar falls on Shabbat the portion of shekalim is read [on that day]. If it falls in the middle of the week, it is read on the Shabbat before, and on the next Shabbat there is a break. On the second [of the special Shabbatot] they read "Zakhor;" On the third the portion of the red heifer; On the fourth "This month shall be for you;" On the fifth the regular order is resumed. They interrupt [the regular order] for anything: for Rosh Hodesh, for Hanukkah, for Purim, for fasts, for Ma'amadot, and for Yom HaKippurim.

(ה) בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים. בעצרת שבעה שבועות. בראש השנה. בחדש השביעי באחד לחדש. ביום הכפורים אחרי מות. ביום טוב הראשון של חג. קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים. ובשאר כל ימות החג. בקרבנות החג:

(5) On Pesah we read from the portion of the festivals in Leviticus (Torat Kohanim) (Leviticus 23:4). On Shavuot, “Seven weeks” (Deuteronomy 16:9). On Rosh Hashanah “On the seventh day on the first of the month” (Leviticus 23:2. On Yom Hakippurim, “After the death” (Leviticus. On the first day of the Festival [of Sukkot] they read from the portion of the festivals in Leviticus, and on the other days of the Festival [of Sukkot] the [sections] on the offerings of the Festival.

(ו) בחנוכה בנשיאים. בפורים ויבא עמלק. בראשי חדשים. ובראשי חדשיכם. במעמדות. במעשה בראשית. בתעניות. ברכות וקללות. אין מפסיקין בקללות. אלא אחד קורא את כולן. בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין כסדרן. ואין עולין להם מן החשבון. שנאמר (ויקרא כג, מד) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל. מצותן שיהו קורין כל אחד ואחד בזמנו:

(6) On Hanukkah they read the section of the princes (Numbers. On Purim, “And Amalek came” (Exodus 17:8). On Rosh Hodesh, “And on the first of your months” (Numbers 28:11). On Maamadot, the account of the creation (Genesis 1:1-2:3). On fast days, the blessings and curses (Leviticus 26:3 ff and Deuteronomy. They do not interrupt while reading the curses, but rather one reads them all. On Monday and Thursday and on Shabbat at minhah they read according to the regular order and this does not count as part of the reading [for the succeeding Shabbat]. As it says, “And Moshe declared to the children of Israel the appointed seasons of the Lord” (Leviticus 23:44) it is their mitzvah that each should be read in its appropriate time.

ברטנורא על משנה מגילה

בני העיר. רחובה של עיר. יש בה קדושה, שמתפללין בה בתעניות. וחכמים פליגי על סתם מתניתין ואמרי רחובה של עיר אין בה משום קדושה, הואיל ואין מתפללין בה אלא באקראי בעלמא. והלכה כחכמים:

אלא על תנאי. ואפילו משל רבים לרבים אסור למכור מכירה חלוטה, דדרך בזיון הוא, כלומר אינו בעינינו כלום. ואין הלכה כר"מ:

ואין מפשילין. גודלים ופותרים. וה"ה לכל שאר מלאכות, אלא שהפשלת חבלים צריך מקום רחב ידים, ובהכ"נ בית גדול הוא וראוי לכך והוי אורחיה:

קורין פרשת שקלים. כי תשא, להודיע שיביאו שקליהם באדר, כדי שיקריבו בא' בניסן מתרומה חדשה: בפרשת מועדות שבתורת כהנים. שור או כשב או עז. וביומא קמא מיירי. והאידנא נהוג עלמא שקורין ביום ראשון משכו וקחו לכם, ומפטירין בפסח גלגל. בשני שור או כשב, ומפטירין בפסח יאשיהו. בשלישי קדש לי כל בכור. ברביעי אם כסף תלוה. בחמישי פסל לך. בששי ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו. בשביעי שירת הים, ומפטירין וידבר דוד. בח' שהוא יו"ט אחרון של גליות קורין כל הבכור, ומפטירין עוד היום בנוב לעמוד. בעצרת, ביו"ט ראשון, בחודש השלישי, ומפטירין במרכבה של יחזקאל. ביו"ט שני של גליות קורין כל הבכור, ומפטירין בחבקוק. בראש השנה וה' פקד את שרה, דבר"ה נפקדה שרה, ומפטירין בחנה שגם היא נפקדה בר"ה. ביו"ט שני בעקדה, ומפטירין הבן יקיר לי אפרים. ביוה"כ שחרית קורין באחרי מות, ומפטירין כה אמר רם ונשא. במנחה קורין בעריות, ומפטירין ביונה. בשני ימים טובים של חג קורין שור או כשב או עז ומפטירין ביו"ט ראשון הנה יום בא לה'. וביו"ט שני ויקהלו אל המלך. ושאר כל ימות החג קורין בקרבנות החג, כיצד, יום ג' שהוא יום ראשון של חוה"מ, כהן קורא וביום השני, לוי קורא וביום השלישי, ישראל קורא וביום הרביעי, והרביעי חוזר וקורא וביום השני וביום השלישי. וביום הד' כהן קורא וביום השלישי, לוי קורא וביום הרביעי, ישראל קורא וביום החמישי, והרביעי חוזר וקורא וביום השלישי וביום הרביעי. וכן כולם. ביו"ט אחרון של חג, כל הבכור, ומפטירין ויהי ככלות שלמה. ולמחר קורין וזאת הברכה, ומפטירין ויהי אחרי מות משה. ושבת שחל להיות בחולו של מועד, בין בפסח בין בסוכות, קורין ראה אתה אומר אלי. ומפטירין, בפסח, העצמות היבשות. ובסוכות ביום בא גוג. שמסורת בידינו דתחיית המתים עתידה להיות בפסח, ומלחמות גוג ומגוג בסוכות:

במעמדות במעשה בראשית. שבשביל הקרבנות נתקיימו שמים וארץ. וסדר קריאתן מפורש במסכת תענית בפרק אחרון:

פרק ז

(א) הקורא את המגילה. עומד. ויושב. קראה אחד. קראה שנים יצאו. מקום שנהגו לברך יברך. ושלא לברך לא יברך. בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה. אין פוחתין ואין מוסיפין עליהן. ואין מפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה. מברך לפניו. ולאחריו:

(1) He who reads the Megillah may either stand or sit. Whether one read it or two read it [together] they [those listening] have fulfilled their obligation. In places where it is the custom to say a blessing, they say the blessing, and where it is not the custom they do not say the blessing. On Mondays and Thursdays and on Shabbat at minhah, three read from the torah, they do not add [to this number] nor decrease [from it], nor do they conclude with [a haftarah] from the Prophets. The one who begins the Torah reading and the one who concludes the Torah reading blesses before it and after it.

(ב) בראשי החדשים. ובחולו של מועד. קורין ארבעה. אין פוחתין מהן. ואין מוסיפין עליהן. ואין מפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה מברך. לפניה. ולאחריה. זה הכלל. כל שיש בו מוסף ואינו יום טוב. קורין ארבעה. ביום טוב חמשה. ביום הכפורים ששה. בשבת שבעה. אין פוחתין מהן. אבל מוסיפין עליהן. ומפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה. מברך לפניה ולאחריה:

(2) On Rosh Hodesh and on the intermediate days of festivals four read. They do not add [to this number] nor decrease [from it], nor do they conclude with [a haftarah] from the Prophets. The one who begins the Torah reading and the one who concludes the Torah reading blesses before it and after it. This is the general rule: on any day which has a musaf and is not a festival four read. On a festival five. On Yom Hakippurim six. On Shabbat seven; they may not decrease [from this number] but they may add [to it], and they conclude with [a haftarah] from the Prophets. The one who begins the Torah reading and the one who concludes the Torah reading blesses before it and after it.

(ג) אין פורסין את שמע. ואין עוברין לפני התיבה. ואין נושאים את כפיהם. ואין קורין בתורה. ואין מפטירין בנביא. ואין עושין מעמד ומושב. ואין אומרים ברכת אבליים ותנחומי אבליים. וברכת חתנים. ואין מזמנין בשם. פחות מעשרה. ובקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן:

(3) They do not recite the Shema responsively, And they do not pass before the ark; And they [the priests] do not lift up their hands; And they do not read the Torah [publicly]; And they do not conclude with a haftarah from the prophets; And they do not make stops [at funeral] processions; And they do not say the blessing for mourners, or the comfort of mourners, or the blessing of bridegrooms; And they do not mention God's name in the invitation [to say Birkat Hamazon]; Except in the presence of ten. [For redeeming sanctified] land nine and a priest [are sufficient], and similarly with human beings.

(ד) הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים. לא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד. ובנביא שלשה. היו שלשתן שלש פרשיות. קורין אחד אחד. מדלגין בנביא. ואין מדלגין בתורה. ועד כמה הוא מדלג. עד כדי שלא יפסוק המתורגמן:

(4) One who reads the Torah [in public] may not read less than three verses. And he should not read to the translator more than one verse [at a time], but [if reading from the book of a] prophet [he may read to him] three at a time. If the three verses constitute three separate paragraphs, he must read them [to the translator] one by one. They may skip [from place to place] in a prophet but not in the Torah. How far may he skip [in the prophet]? [Only] so far that the translator will not have stopped [before he finds his place].

(ה) המפטיר בנביא הוא פורס על שמע. והוא עובר לפני התיבה. והוא נושא את כפיו. ואם היה קטן. אביו או רבו עוברים על ידו:

(5) The one who concludes with the haftarah also leads the responsive reading of the Shema and he passes before the ark and he lifts up his hands. If he is a child, his father or his teacher passes before the ark in his place.

(ו) קטן קורא בתורה ומתרגם. אבל אינו פורס על שמע. ואינו עובר לפני התיבה. ואינו נושא את כפיו. פוחח פורס את שמע ומתרגם. אבל אינו קורא בתורה. ואינו עובר לפני התיבה. ואינו נושא את כפיו. סומא פורס את שמע ומתרגם. רבי יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו. אינו פורס על שמע:

(6) A child may read in the Torah and translate, but he may not pass before the ark or lift up his hands. A person in rags may lead the responsive reading of the Shema and translate, but he may not read in the Torah, pass before the ark, or lift up his hands. A blind man may lead the responsive reading of the Shema and translate. Rabbi Judah says: one who has never seen the light from his birth may not lead the responsive reading of the Shema.

(ז) כהן שיש בידיו מומין. לא ישא את כפיו. רבי יהודה אומר אף מי שהיו ידיו צבועות אסטיס. ופואה. לא ישא את כפיו. מפני שהעם מסתכלין בו:

(7) A priest whose hands are deformed should not lift up his hands [to say the priestly blessing]. Rabbi Judah says: also one whose hands are colored with woad or madder should not lift up his hands, because [this makes] the congregation look at him.

(ח) האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור. בסנדל איני עובר. אף יחף לא יעבור. העושה תפלתו עגולה. סכנה ואין בה מצוה. נתנה על מצחו. או על פס ידו. הרי זו דרך המינות. ציפן זהב ונתנה על בית אונקלי שלו. הרי זו דרך החיצונים:

(8) If one says, "I will not pass before the ark in colored clothes," even in white clothes he may not pass before it. [If one says], "I will not pass before it in shoes," even barefoot he may not pass before it. One who makes his tefillin [for the head] round, it is dangerous and has no religious value. If he put them on his forehead or on the palm of his hand, behold this is the way of heresy. If he overlaid them with gold or put [the one for the hand] on his sleeve, behold this is the manner of the outsiders.

(ט) האומר יברכוך טובים. הרי זו דרך המינות. על קן צפור יגיעו רחמין ועל טוב יזכר שמך. מודים. מודים. משתקין אותו. המכנה בעריות. משתקין אותו. האומר מזרעך לא תתן להעביר למולך (ויקרא יח, כא). ומזרעך לא תתן לאעברא בארמיותא. משתקין אותו בנזיפה:

(9) If one says “May the good bless you,” this is the way of heresy. [If one says], “May Your mercy reach the nest of a bird,” “May Your name be mentioned for the good,” “We give thanks, we give thanks,” they silence him. One who uses euphemisms in the portion dealing with forbidden marriages, he is silenced. If he says, [instead of] “And you shall not give any of your seed to be passed to Moloch,” (Leviticus 18:21) “You shall not give [your seed] to pass to a Gentile woman,” he silenced with a rebuke.

(י) מעשה ראובן נקרא ולא מיתרגם. מעשה תמר נקרא ומיתרגם. מעשה עגל הראשון נקרא ומיתרגם. והשני נקרא ולא מיתרגם. ברכת כהנים. מעשה דוד ואמנון. לא נקראין ולא מיתרגמין. אין מפטירין במרכבה. ורבי יהודה מתיר. רבי אליעזר אומר. אין מפטירין בהודע את ירושלים:

(10) The incident of Reuven is read but not translated. The story of Tamar is read and translated. The first part of the incident of the golden calf is both read and translated, but the second is read but not translated. The blessing of the priests, the stories of David and Amnon are not read or translated. They do not conclude with the portion of the chariot as a haftarah. But Rabbi Judah permits this. R. Eliezar says: they do not conclude with “Proclaim Jerusalem’s [abominations]” (Ezekiel as a haftarah).

ברטנורא על משנה מגילה

הקורא את המגילה עומד ויושב. רצה עומד רצה יושב:
ואין מוסיפין עליהן. דבראשי חדשים ובחולו של מועד נמי איכא בטול מלאכה, דמלאכת דבר האבד מותרת:
אין פורסין על שמע. עשרה שבאו לבית הכנסת אחר שקראו צבור את שמע, עומד אחד ואומר קדיש וברכו וברכה ראשונה שלפני קריאת שמע. פורסין, לשון פרוסה, כלומר חצי דבר, משתי ברכות שלפני ק"ש אומר ברכה אחת:
ולא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד. שלא יטעה המתורגמן שמתרגם על פה:
המפטיר בנביא. מי שרגיל להפטיר בנביא, תקנו חכמים שיהא הוא פורס על שמע ברבים:
קטן קורא בתורה. ויש מן הגאונים שאמרו דוקא משלישי ואילך:
כהן שיש בידו מומין. וכן בפניו או ברגליו:
אף בלבנים לא יעבור. חיישינן שמא מינות נזרקה בו, דעובדי ע"ז מקפידין בכך:
יברכוך טובים הרי זו דרך מינות. שצריכין ישראל לצרף עמהם פושעי ישראל באגודת תעניותיהם.
שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת:
מעשה אמנון ותמר נקרא ומיתרגם. ולא חיישינן ליקריה דדוד. והוא, דלא כתיב אמנון בן דוד, כדבעינן למימר לקמן:

בן יהוידע על מגילה

פרק ב הקורא למפרע

מַנִּין שְׂאוּמְרִים 'אָבוֹת'? **שְׂנַאָמֶר (תהלים כט,**
א): "הָבוּ לַה' בְּנֵי אֱלֹהִים". נראה לי בס"ד מה
 שנקראים האבות בְּנֵי אֱלֹהִים על פי מה שכתב
 רבינו האר"י ז"ל בדרוש ראש השנה דרוש וא"ו,
 דשלשה שמות אֵל-אֵל-אֵל ש'הם גימטריא מִגֵּן
 [93=3×31] נרמזים בג' פעמים 'אֱלֹהִים' שיש
 בתפילת העמידה כמו שאומרים 'אֱלֹהִים אֲבֹרָהֶם
 אֱלֹהִים יִצְחָק וְאֱלֹהִים יַעֲקֹב' יעוין שם. נמצא ג'
 פעמים אֵל שיש בג' פעמים אֱלֹהִים האמורים על
 שם האבות הם רומזים לבחינת שלשה שמות אֵל-
 בפני עצמו ולכן נקראים האבות בְּנֵי אֱלֹהִים על
 שלשה שמות אֵל-הנזכרים על שםם בתפילת
 העמידה.

או יובן בס"ד כי האבות הם רגלי הכסא ו'אֱלֹהִים'
 גימטריא פסא [81] ולכן נקראים בְּנֵי אֱלֹהִים
 כלומר בְּנֵי הַפֶּסֶא. **וְמָה רָאוּ לֹמֶר בְּרִכַּת 'הַשְּׁנִימִים'**
בְּתַשְׁעִית? **אָמַר רַבִּי אֶלְפִּסְנָדָרִי: כִּנְגֵד מַפְקִיעֵי**
שְׁעָרִים, דְּקָתִיב (תהלים י, טו): "שֹׁבֵר זְרוּעַ
רְשָׁע". הקשה מהרש"א ז"ל כיון דפירש רש"י
 ז"ל דכל הפרשה נאמרה על מפקיעי שערים,
 אמאי מייתי רק האי קרא ד'שֹׁבֵר זְרוּעַ רְשָׁע'?

יעוין שם.

ונראה לי בס"ד משום דבהאי קרא רומז העונש
 שיעשה לו שלא יוכל להפקיע עוד מכאן ולהבא.
 והא דאותיות העומדים בראש וסוף התיבה
 נקראים זרועות, וכאן אמר 'זְרוּעַ רְשָׁע' משמע חד
 והוא אות עי"ן שבסוף שמו של רְשָׁע דאם מסיר
 אותו ישאר 'רש' ורמז בזה שיעני אותו וישאר
 רש, ואז לא יוכל לקבץ התבואה תחת ידו כדי
 ליקר השער. וזהו 'שֹׁבֵר זְרוּעַ רְשָׁע' הוא אות
 ע' כדי שיהיה רש ועני, וקראו בשם **רְשָׁע** שהוא
 בהפוך אתוון **שֹׁעַר**, כלומר רשעתו אינה בעבירה
 של זנות וכיוצא אלא היא בענין יוקר השער של
 הדגן.

(א) 'כל העוסק בתורה ל'שמה' יעוין שם.

ויעוד פירש מלה בסלע, דאמרו רבותינו ז"ל
(קידושין לא.) כשאמר(שמות כ, ב) 'אֶנֶכִּי וְלֹא
'יְהִיָּה לִּי' הרהרו אומות העולם על זה ואמרו
לכבוד עצמו דורש! וזהו **מֶלֶךְ בְּסֻלַּע** הוא דבור
ראשון שהוא גבוה שבעשרת הדברות ולהכי קרי
ליה סלע שהוא גבוה אך נעשה להם **מִשְׁתַּקֵּיָא**
בְּתַרְרִין , כאשר שמעו דבור 'כְּכֹד אֶת אֲבִיךָ וְאֶת
אֲמִיךָ', שצוה על כבוד האב והאם שהם שנים,
דאז חזרו והודו לדברות ראשונות עד כאן דבריו
נר"ו. **מִיָּנִין שֶׁקִּרְאוּ הַקָּדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא לִנְעֻקָב**
אֶמְלִי? יש להבין איך יצוייר זה בדעת? ונראה
לִי דלא קראא אֶלֶּי בסתם אלא קראא יִשְׂרָאֵל

ונראה לי בס"ד דאנשי כנסת הגדולה תיקנו
דברים כנגד ספירות העליונים שיש לכל ברכה
ושבח ספירה פרטית כנגדה והרי זה דומה למלך
שיש לו כמה אלפים ורבבות ארמונים עד אין
מספר ובא אחד וסיפר שיש בארמון אחד מן
הארמונים כך וכך חדרים וכך וכך עליות אין זה
גורע דאינו סופר כל החדרים ועליות שיש למלך
בכל הארמונים אלא רק מדבר בארמון פרט, אבל
מי שבא לומר יש למלך כך וכך חדרים בסתם וכך
וכך עליות בסתם שאינו מתכוין על ארמון פרטי
הרי זה גורע, דבאמת אין מספר לחדרים ולעליות
של המלך! וכן הענין כאן, והמניעה היא למי
שמתכוין לקבץ שבחים הרבה מן הכלל ומן הפרט
לזה ואומרים סיימתנהו לשבחי דמך. **הַמְסַפֵּר**
בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִזֵּד, נֶעְקֵר
מִן הָעוֹלָם. נראה לי בס"ד דאיתא באותיות דרב
עקיבא, בעבור השיר שמקלסין להקב"ה נברא
העולם עיין שם, ועל כן שזה שהוא מרבה בשבח
שחושב שמחזק העולם שנברא בעבור השיר לכך
מדה כנגד מדה נעקר מן העולם. **מְלָה בְּסֻלַּע,**
מִשְׁתַּקָּא בְּתַרְיִן. נראה לי בס"ד בתוך אותיות
סְלַע' במילואם יש מ'ים' כזה: סמ' ד' למ' ד' עי'
יין, וידוע מה שאמר רבי עקיבא לחכמים שנכנסו
לפרסד כשתגיעו לאבני שיש טהור, אל תאמרו
ימים מים' (חגיגה יד:), נמצא יש מקום שאם
יאמרו בו ב' פעמים מים צריך להשתיקם, וזהו
שאמר יש **מְלָה בְּסֻלַּע** שהיא תיבת מים המונחת
בתוך סְלַע ראוי לעשות בה **מִשְׁתַּקָּא**, אם יאמרו
אותה **בְּתַרְיִן** וסוד הנזכר שמגע מהם הכפל של
ימים מים' מפורש בדברי מהרש"ו [מורנו הרב
רבי חיים ויטאל] ז"ל בביאור (משנה אבות ו,

בנקוד סגול תחת האלף כזה 'ישךאל' דאז יוצא בשמו שם אֵל ולא קראו כמו שם 'ישמעאל' דאין נקוד תחת האלף דעל כן אינו יוצא במבטא אות האלף אלא העין נדבק עם הלמד, וכאשר הוא כן בשם יחזקאל הנביא ע"ה ופירש דכתיב (בראשית לג, כ) 'ויצב שם מִן־בֶּטֶן וַיִּקְרָא לוֹ: אֵל אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל' רוצה לומר אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל קרא שם אֵל כשקראו ישראל, ולכן אברהם שמו כפול, הרי יו"ד אותיות, ושם יצחק אינו כפול הרי י"ד אותיות, ושם יעקב כפול הרי כ"ב ושם ישרן בלא וו"ן הרי כ"ו, ונמצא שם ישראל משלים ל"א אותיות כמנין שם אל.

דף יט

והיינו פֶּכָה גימטריא 'לב אחד' [45], פירוש שהיה לו לב אחד, 'וְיָמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם?' וְתָלוּ אוֹתוֹ נֶאֱתָת בְּנֵיו עַל הָעֵץ! שיצאה נשמת בניו ברגע אחד בעבור זכות מרדכי שהיה לו לב אחד.

ואמר עוד **'מָה רָאָה' אַחַשְׁוֶרֶשׁ לִהְיֵא אֶת סֶפֶר הַזְכָּרוֹנוֹת? 'עַל פֶּכָה', דְּזַמִּינִימִיָּה אֶסְתֵּר לִהְיֵא בְּהִזְדִּיָּה** נראה לי דדריש פֶּכָה על סעודה לשון דוק בבכּי, 'וְיָמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם?' כי מן הסעודה נולד מעשה הנס.

מֵאֵן דָּאֲמַר (אסתר ט, כט): 'פֶּלָה', תִּקְפּוּ שֶׁל אַחַשְׁוֶרֶשׁ. דכתיב (אסתר א, ד) 'בְּהִרְאָתוֹ אֶת עֶשֶׂר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ' דנמצא שהיה עשיר גדול ואיך יצויר שימכור אומה שלימה בעשרת אלפים ככר כסף? אשר אלו לא היו נחשבים אצלו אפילו בערך אבנים! ואם כן מוכח דהמן זיף באומרו שקנה אותם בעשרת אלפים ככר כסף, וכיון דזיף בזה זיף בכל ובטלו האגרות שכתב!

וּמֵאֵן דָּאֲמַר: מ' אִישׁ יְהוּדִי, תִּקְפּוּ שֶׁל מְרַדְּכִי שהיה לו כח מן יהודה ומן בנימין ובזה הכניע את המן שהיה בידו קטרוג מכח תמנע שלא קבלו אותה ומכח השבטים שהשתחוו לעשו וכמו שכתב מהר"י ז"ל דבכח אִישׁ יְהוּדִי דאתי מיהודה ביטל קטרוג תמנע, ומכח אִישׁ מִיָּנִי דאתי מבנימין שלא השתחוה לעשו ביטל קטרוג ההשתחויה שהשתחוו השבטים לעשו.

וּמֵאֵן דָּאֲמַר: מ' אַחֶר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, תִּקְפּוּ שֶׁל הָמָן כי בגאותו ותוקפו נתן עיניו לכלות הכל ובזה ממילא נעשה נס ההצלה מה שאין כן אם היה נותן עיניו במקצת היה עולה בידו. **וּמֵאֵן דָּאֲמַר: מ' בְּלִילָה הַהוּא, תִּקְפּוּ שֶׁל נָס** כי נזדמן אותה הלילה שהיתה מוחזקת בנסים גדולים מדורות הראשונים ולכך הצליחו בה במעשה נסים. **'מָה רָאָה' אַחַשְׁוֶרֶשׁ שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָלִים שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ? 'עַל פֶּכָה', מִשּׁוֹם דְּחֻשִּׁיב שְׂבָעִים שָׁנִין וְלֹא אֵיפְרוּק.** נראה לי בס"ד נרמזו השבעים בזה דאות כף של פֶּכָה כפול ואם תסיר הכפל יהיו 'עַל פֶּכָה' אותיות 'ע' כלה' פירוש ראה שכלה זמן של ע' שנה ועל ידי כך 'וְיָמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם?' דְּקָטַל וְנִשְׁתִּי! שנעשה להם מהומה גדולה שנוסף אותיות ומה על אותיות מה ונעשה צירוף מהומה. **'מָה רָאָה' מְרַדְּכִי דְאִיקֻנִי בְּהֵמָן? 'עַל פֶּכָה', דְּשׁוּי נִפְשִׁיָּה עֲבוּדָה זָרָה.** נראה לי נרמז זה בתיבת פֶּכָה שהוא מספר לוט [45] שהוא תרגום של ארירה, דאומרים ארור המן על אשר עשה עצמו עבודה זרה. 'וְיָמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם' רוצה לומר אותיות מה של גְּאוּלָּה [45], שמספרם גְּאוּלָּה שנעשה בה הנס.

ואומרו **'מָה רָאָה' הָמָן שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַיְּהוּדִים 'עַל פֶּכָה' מִשּׁוֹם דְּמְרַדְּכִי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה**

דף כא

מטה ותלמידיו על גבי קרקע. מימות משה עד רבן גמליאל, היו למדין תורה מעמד. נראה לי בס"ד הטעם כדי להטריח עצמן בתורה, כמו שאמרו (מגילה ו:): 'גַּעַתִּי וּמָצָאתִי תַאֲמֵן'.

או יובן הרגלים רומזים לנצח והוד, והתורה ניתנה על ידי לוחות שהוא סוד נצח והוד, ולמדוה מפי משה ואהרן שהם נצח והוד.

או יובן הגוף שהוא עולם קטן עומד על שני רגלים וכן העולם עומד על התורה דכתיב (ירמיה לג, כה) 'אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקֹּת שָׁמַיִם נֶאֱרָץ לֹא שִׁמְתִּי' והתורה כוללת שני עמודים שהוא עסק התורה וגם עמוד העבודה ד'כל הקורא בפרשת עולה כאלו הקריב עולה' (מנחות קי.).

אי נמי לימוד התורה מעומד יורה דראוי לאדם ללמוד תורה מן הרב שהוא דומה למלאך, דכתיב (מלאכי ב, ז) 'כִּי שִׁמְתִּי כֶהֱן וְשָׁמְרוּ דַעַת וְהִתְהַוְּהוּ וּבִקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלֶּאֱלֹהִים יִצְבְּקוֹת הוּא, וידוע כי המלאכים אין להם ישיבה למעלה אלא הם עומדים דכתיב (זכריה ג, ז) 'בֵּין הָעֲמֻדִים הָאֵלֶּה'. **רבות מעמד, קשות מישב.** קשה יתן לו כח שיוכל ללמוד גם הקשות מעומד מאחר שהוא בנס היה שם שהיה בלא אכילה ובלא שתיה ובלא שינה וכיון שהיה עומד שם בנס בכח אלקי אם כן מה הפרש יש לו בין ישיבה לעמידה כי באמת אינו עומד שם בכח טבעי?

ונראה לי דודאי לא יש אצלו הפרש ורק עשה לו כן שילמד רכות מעומד קשות מיושב כדי ללמד לתחתונים שהנהגתם וכוחן הוא טבעי שככה יעשו רכות מעומד וקשות מיושב ומאן דאמר שהיה 'שוקה' היינו כדי להראות הכנעה על דרך שאמרו גבי מלך בתפילת העמידה.

אלמלא מקרא כתוב, אי־אפשר לאמרו, כבכול, שאפלו הקדוש ברוך הוא בעמידה. הכונה כי הנה קרא כתיב (הושע יב, יא) 'וְכִנֹּד הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה' דאי אפשר לשום נביא לראות פני שכינה, דכתיב על ידי משה רבינו ע"ה בעצמו (שמות לג, כ) 'כִּי לֹא יֵרָאֶנִּי הָאָדָם וְחָי', אך יצויר לעיני הנביאים איזה דמיון כדי שיוכלו להשיג הנבואה כל אחד לפי ערכו, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות יסודי התורה, דכל נביא יהיה איזה דמיון לנגד עיניו לפי שעה, והדמיון הזה אינו קבוע לאותו נביא, אלא יהיה לפי אותו הענין של הנבואה דאפילו משה רבינו ע"ה לא ראה הדמיון שוה כי בים סוף נדמה לו כגיבור ובסיני נדמה לו כזקן ובאמת אין לו יתברך דמות וצורה אלא הכל יצויר לעיני הנביא כמראה הנבואה וכמחזה לפי שעה ואין דעתו של אדם מבין אמיתות הדבר, יעוין שם. וכן הענין כאן, שהיה נדמה לו כעומד ולא יושב ואף על פי שבאמת הצויר הזה שהיה מצטער לעיני משה רבינו ע"ה בסיני אין זה אמיתות הדבר אלא הוא דרך דמיון, עם כל זה אמר רבי אבהו אלמלא מקרא שכתוב לא היינו יכולים לאומרו בפינו, וכונת בעל המאמר לומר כי נצטייר ונדמה לעיני משה רבינו ע"ה כעומד, ללמדינו דעת בזה שיהיו הרב והתלמיד התחתונים שוים, שניהם בעמידה או שניהם בישיבה או שניהם על גבי קרקע.

ועוד נראה לי בס"ד דלעולם לא היה רואה משה רבינו ע"ה בהר בעת לימודו שום ציור ודמיון בעמידה אלא רק היה שומע הקול מדבר אליו ומלמדו, ומה שאמר לו (דברים ה, כז) 'עֲמֹד עִמָּדִי' אמר לו בלשון זה המורה כאלו היה הקב"ה בעמידה, כדי ללמד לתחתונים שתהיה קריאתם בעומד. וגם ללמדם שלא יהיה הרב ע על גבי